

Nationell webbaserad kunskapsportal

Utvecklingsmöjligheter och organisation som
avser webbaserad nationell kunskapsportal
inom områdena psykisk ohälsa samt vård
och omsorg om äldre

Citera gärna Socialstyrelsens rapporter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

ISBN 978-91-86585-76-1
Artikelnr 2011-1-2

Publicerad www.socialstyrelsen.se, februari 2011

Förord

Socialstyrelsen fick i november 2009 två uppdrag från regeringen; att utveckla en teknisk plattform (en nationell kunskapsportal) för webbaserad förmedling av kunskap för personal på alla nivåer som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning samt inom vård och omsorg om äldre. I uppdragen ingick även att ansvara för kunskapsportalen och den webbaserade kunskapens aktualitet, relevans och kvalitativa innehåll samt att utreda frågor om kunskapsportals utvecklingsmöjligheter och organisation. Socialstyrelsen har fram till 2012 ansvaret för att driva och förvalta kunskapsportalen. Socialstyrelsen ska även utvärdera kunskapsportalen 2014.

Uppdraget redovisas till Socialdepartementet senast den 1 februari 2011 och kunskapsportalen ska lanseras och driftsättas den 31 maj 2011.

Projektledare för arbetet är *Ulrika Freiholtz* på enheten för kunskapsöverföring, avdelningen Kunskapsstyrning. Rapporten har sammanställts i samarbete med *Sophia Björk*, delprojektledare på enheten för kunskapsöverföring, *Stefan Berglund*, systemtekniker på it-enheten samt *Mari Forslund*, chef för enheten kunskapsöverföring.

Håkan Ceder

Ställföreträdande Generaldirektör

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	7
<i>Inledning</i>	8
Bakgrund.....	8
Uppdraget.....	9
Kunskapsstyrning.....	9
Beröringspunkter med Nationell eHälsa	10
Webben som verktyg inom vård och omsorg.....	10
Utredningens arbetssätt	11
<i>Mål, syfte och målgrupper</i>	12
Mål och syfte	12
Mätbara effekter.....	12
Målgrupper	12
<i>Strategier för framtida utveckling</i>	14
Bred samverkan.....	14
Följa utvecklingen inom webbområdet	14
Fler ämnesområden på kunskapsportalen	15
Fortsatt målgruppsanalys	15
Pedagogiskt och målgruppsanpassat innehåll.....	15
Funktioner för delaktighet och interaktion.....	18
<i>Organisation och förvaltning</i>	19
Förslag till organisation och förvaltning	19
Utveckling och teknisk förvaltning	26
Upphandling av teknikleverantör	28
Återkommande aktiviteter.....	29
<i>Resursåtgång och finansiering</i>	31
Kostnadsberäkning – årlig kostnad	33
Delfinansiering eller självfinansiering	33
Framtida ägarskap och finansiering.....	34
<i>Slutsatser och rekommendationer</i>	38
<i>Bilaga 1. Resultat genomförandeuppdraget</i>	40
Positionering och avgränsning	40

Avsändare.....	40
Grafisk form.....	41
Målgrupps- och behovsanalys	42
Innehåll och informationsstruktur.....	45
Funktionalitet.....	49
Kartläggning av befintligt informationsutbud.....	51
Val av teknisk plattform och sökmotor	54
<i>Bilaga 2 – Beskrivning av tekniska förutsättningar kring e-lärande</i>	<i>56</i>
Bakgrund.....	56
<i>Bilaga 3 - Kommunikationsplan.....</i>	<i>60</i>
Bakgrund och syfte.....	60
Kommunikations-/informationsmål.....	61
Målgrupper	62
Strategier	63
Aktivitets- och tidplan och val av kanaler	63
Ekonomiska ramar	65
Ansvar.....	65
Uppföljning	65
<i>Bilaga 4 – Remissinstanser.....</i>	<i>66</i>
<i>Referenser.....</i>	<i>67</i>

Sammanfattning

Syftet med kunskapsportalen är att underlätta kunskapsstyrning, kunskaps-spridning och kunskapsinhämtning så att målgruppen – personal på alla nivåer inom områdena psykisk ohälsa och vård och omsorg om äldre – ska arbeta utifrån den mest aktuella kunskapen och tillämpa de lämpligaste metoderna och modellerna.

En förutsättning för att kunskapsportalen ska få legitimitet och gehör hos målgruppen är att flera samverkande aktörer står bakom. Ett redaktionsråd har därför etablerats redan under utvecklingsarbetet, med representanter från Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Läke-medelsverket, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV), Folkhälso-institutet (FHI) och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Dessa sam-verkansaktörer är även representerade i de råd och grupper som ingår i den föreslagna förvaltningsorganisationen. Men därtill krävs även en omfattande samverkan med övriga aktörer. Kunskapsportalen kräver en kontinuerlig utveckling och analys av användarnas upplevelser av nytta och behov. För att kunskapsportalen ska vara en attraktiv plats för besökaren behöver porta-lens framtida utveckling anpassas till den snabba utvecklingen inom it-området. De nationella kunskapsunderlag som tas fram behöver i större ut-sträckning utvecklas pedagogiskt och målgruppsanpassat. Här kan till ex-empel webbaserat lärande vara en användbar metod.

I rapporten finns en sammanställning av de resurser som krävs för att för-valta och utveckla kunskapsportalen. En stor del av kostnaderna är perso-nalkostnader. I rapporten presenteras fyra alternativa lösningar för framtida ägarskap och finansiering. Socialstyrelsen rekommenderar alternativ 1, som innebär att en aktör är ansvarig för drift och förvaltning av kunskapsportalen eller alternativ 2, som innebär en delfinansiering av redaktionella resurser.

Inledning

Bakgrund

Beskrivningen nedan är delvis hämtad från regeringsuppdragen S2006/9394/HS och S2009/9450/ST.

I flertalet underlag, till exempel SOU 2008:126, I den äldres tjänst konstaterar utredningen Yrkeskrav i äldreomsorg att det finns ett omfattande fortbildningsbehov. Vidare finns överenskommelsen från hösten 2009 mellan staten och Sveriges Kommuner och landsting (SKL), Program för en god äldreomsorg. I programmet understryks ytterligare behovet av åtgärder för att stärka den kunskapsbaserade styrningen av äldreomsorgen. Därtill kommer att regeringens prioriteringar är vägledande för de satsningar som regeringen avser att påbörja de kommande åren.

I regeringens skrivelse En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning konstaterar regeringen att det finns ett omfattande fortbildningsbehov hos personal som arbetar i vård- och stödverksamheter på alla nivåer och som möter människor med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning (skr. 2008/09:185 s.30). Regeringen har därför beslutat om en rad insatser med inriktning mot bland annat kompetens, kvalitet och utveckling under perioden 2009–2011. Syftet med åtgärderna är att de ska leda till att

- kompetensen hos personalen på alla nivåer inom psykiatriområdet stärks
- vård- och stödinsatser är kunskapsbaserade och utgår från evidens och beprövad erfarenhet
- vårdinsatserna är patientsäkra
- brukarna i hög utsträckning ges möjlighet att välja och ha inflytande över vem som ska utföra vård-, rehabiliterings- och stödinsatser, liksom utformningen av dessa insatser.

Det finns inom båda nämnda områden ett behov av att strukturera den aktuella och relevanta kunskap som redan finns och som successivt växer fram, när det gäller evidens och beprövad erfarenhet, metoder och modeller, kvalitetsregister etc. Målet är att kunskapen på ett pedagogiskt sätt ska kunna spridas i olika verksamheters strukturer för fortbildning samt för stöd till implementering.

Uppdraget

Socialstyrelsen har mot bakgrund av ovanstående fått två uppdrag från regeringen; att

- utveckla en teknisk plattform (en nationell kunskapsportal) för webbaserad förmedling av kunskap för personal på alla nivåer som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning samt inom vård och omsorg om äldre.
- ansvara för kunskapsportalen och den webbaserade kunskapens aktualitet, relevans och kvalitativa innehåll
- utreda frågor avseende kunskapsportalens utvecklingsmöjligheter och organisation.

Socialstyrelsen ska utreda kunskapsportalens utvecklingsmöjligheter och ska i detta sammanhang analysera och lämna förslag på hur kunskapsportalen kan utvecklas ytterligare – både innehållsmässigt och som verktyg för kunskapsspridning – för att tillgodose behovet av relevant och aktuell kunskap av god kvalitet inom psykiatriområdet och äldreområdet

- föreslå vilken alternativt vilka aktörer som bör ansvara för en utvecklad webbportal och därvid även analysera hur samarbetet med Socialstyrelsen och föreslagna aktörer kan utformas
- lämna förslag på lämplig organisationsförändring i den del eventuella förslag påverkar organisationen för webbportalen
- analysera vilka problem som de olika förslagen kan medföra och lämna förslag till lösningar på dessa
- beräkna kunskapsportalens årliga kostnad, både med och utan de utvecklingsförslag som lämnas, och
- utreda om och i så fall hur en delfinansiering kan ske via avgifter, via en anslutnings- eller abonnemangsavgift eller på ett annat sätt.

I uppdraget avseende psykiatriområdet står även följande: ”Portalen ska helt eller delvis finansieras inom ramen för Socialstyrelsens förvaltningsanslag. En delfinansiering innebär att portalen delvis ska bära sina egna kostnader. Denna del ska utredas i särskild ordning inom ramen för uppdraget.”

Kunskapsstyrning

Den statliga kunskapsstyrningen ska samordnas vilket innebär att en samordning sker av myndigheternas arbete med kunskapsutveckling och kunskapsförmedling. Syftet är bland annat att öka tydligheten gentemot kommuner och landsting i deras egenskap av huvudmän för hälso- och sjukvården. Ansvarskommittén föreslog i sitt betänkande att kunskapsstyrningen i hälso- och sjukvården skulle stärkas och att Socialstyrelsen skulle få ett samordningsansvar för den statliga (nationella) kunskapsstyrningen (SOU 2007:10, Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft).

För att åstadkomma en effektiv kunskapsstyrning inom vård och omsorg krävs att myndigheter med likartade uppdrag samverkar och att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan dem [1].

Den nationella kunskapsportalen bidrar till att samla och tillgängliggöra nationella kunskapsunderlag från de aktuella myndigheterna och blir således ett verktyg i arbetet med nationell kunskapsstyrning.

Beröringspunkter med Nationell eHälsa

I den nya strategin för Nationell eHälsa, som tagits fram på initiativ från regeringen, fokuseras arbetet på införande, användning och nytta av tekniken och inte på den tekniska utvecklingen. Detta har medfört att strategin har antagit fem nya områden att arbeta vidare inom. Målet är att skapa konkret nytta och de tre huvudsakliga målgrupperna är individen, vård- och omsorgspersonal samt beslutsfattare inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten [2]. De insatsområden som är direkt kopplade till kunskapsportalen är

- användbar och tillgänglig information – beslutsstöd till personal
- kunskapsstyrning, innovation och lärande.

Kunskapsportalen kan beskrivas som ett passivt elektroniskt beslutsstöd för personal inom vård, omsorg och socialtjänst. Kunskapsportalen syftar till att också underlätta kunskapsstyrning, kunskapsspridning och kunskapsinhämtning.

Webben som verktyg inom vård och omsorg

Vårdpersonal är de flitigaste användarna av Internet

Lite drygt hälften av befolkningen använder i dag Internet för att söka efter information om hälsa och medicinska frågor. Det är en ökning från 15 procent år 2000 till 55 procent år 2010.

Av dagens Internetanvändare är det 65 procent som informerar sig om hälsa och medicin via Internet. 10 procent av dessa söker dagligen eller några gånger i veckan efter information.

I takt med att allt fler använder Internet för att söka information har också antalet webbplatser blivit fler. De sociala nätverken och bloggarna behandlar också hälsofrågor. Google är det verktyg som används främst för att hitta information om en särskild sjukdom eller ett medicinskt problem. 8 av 10 använder Google för att hitta information och då med hjälp av ett ord eller en kombination av två ord i sin sökning.

De som använder Internet mest regelbundet för att söka information om medicinska frågor och hälsofrågor är vårdpersonal. 42 procent av de som arbetar inom vården använder Internet för att söka efter hälsoinformation dagligen eller minst någon gång i veckan [3].

Höga krav på flexibilitet i dagens webbutveckling

Internet utvecklas snabbare än någon tidigare kommunikationskanal. Inom loppet av månader utvecklas ny teknologi som förändrar förutsättningarna för kommunikation. Sökmotorer, e-handel, sociala medier och online-video är exempel på omfattande förändringar.

Internet är i sig inte ett enskilt medium utan en bärare av flera, såsom ljud, rörlig bild och text. Detta ökar i sig komplexiteten och modern webb-utveckling handlar därför om att förhålla sig till samtliga dessa medier.

Denna dynamiska miljö förändrar förutsättningarna för utveckling, förvaltning och innehållsproduktion. Det blir svårare och mindre relevant att planera utvecklingsprojekt på lång sikt.

Det tekniskt och innehållsmässigt mångfacetterade Internet kräver också nya kompetenser. Behovet av kompetens inom både teknik, marknadsföring och innehållsproduktion blir allt tydligare.

För att nå de långsiktiga målen med kunskapsportalen behöver drift och förvaltning anpassas till dessa förutsättningar.

Utredningens arbetssätt

I det förberedande arbetet med att utveckla kunskapsportalen har Socialstyrelsen genomfört en förstudie. I det arbetet har konsultföretaget Valtech AB bistått Socialstyrelsen. Förstudien omfattar en

- analys av målgruppernas behov genom djupintervjuer
- utredning av tekniska förutsättningar
- utveckling av grafisk form och informationsstruktur
- kartläggning av innehåll och funktioner
- kartläggning av befintligt informationsutbud.

Arbetet med förstudien har varit vägledande även för hur kunskapsportalen kan utvecklas strategiskt.

Övriga aktiviteter som Socialstyrelsen har genomfört och som har gett underlag till denna rapport är

- workshop med interna nätverk inom Socialstyrelsen
- workshop med övriga samverkansaktörer
- möten och diskussioner med flertalet aktörer
- kontinuerliga kontakter med nätverk för webbaserat lärande inom landstingen och SKL.
- workshop för kommunikationsplanering (resultat se bilaga 3).
- rapporten har skickats på remiss till berörda aktörer (se remissinstanserna i bilaga 4). Remissyttrandet har tagits hänsyn till vid sammanställningen av denna rapport.

Förslaget kring organisation, förvaltning och finansiering har Socialstyrelsen arbetat fram med hjälp av konsultföretaget Valtech AB.

Resultatet från det förberedande arbetet i samband med att utveckla kunskapsportalen finns sammanställt i bilaga 1.

Mål, syfte och målgrupper

Mål och syfte

Det långsiktiga målet med kunskapsportalen är att den i hög utsträckning ska bidra till att vård- och stödinsatser är trygga, säkra och av god kvalitet samt att de utgår från evidensbaserade metoder och arbetssätt. Syftet är att underlätta kunskapsstyrning, kunskapsspridning och kunskapsinhämtning om evidensbaserade metoder och arbetssätt samt om bästa tillgängliga kunskap inom områdena psykiatri och vård och omsorg om äldre. Det ska ske genom att

- på nationell nivå samla, strukturera och sprida befintlig och ny kunskap som växer fram på ett ställe (metoder, riktlinjer, forskningsresultat, kunskapsöversikter, vägledningar och relevanta utbildningar)
- utveckla ett pedagogiskt verktyg för att stödja arbetsgivarnas implementering av aktuell kunskap, metoder och modeller (goda exempel, webbaserat lärande).

Mätbara effekter

Den övergripande effekten, ”en vård och omsorg av hög kvalitet som grundas på evidensbaserade metoder och bästa tillgängliga kunskap”, är svår att mäta och svår att härleda till just kunskapsportalen.

Socialstyrelsen ska dock genomföra en utvärdering 2014 för att analysera i vilken utsträckning kommuner, landsting och andra använder kunskapsportalen och hur innehållet uppfattas av användarna. Inför denna utvärdering kommer Socialstyrelsen att genomföra en så kallad nollmätning under våren 2011 i samband med lanseringen i syfte att kartlägga hur kunskapsportalens tänkta användare söker och hittar kunskap i dag. För kunskapsportalens utveckling krävs dock kontinuerliga mätningar för att säkerställa relevans och anpassningar för målgrupperna. (Se Mätbara mål i avsnittet Återkommande aktiviteter.)

Målgrupper

De båda regeringsuppdragen anger kunskapsportalens målgrupper som ”personal på alla nivåer och inom alla åldersgrupper som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning inom alla åldersgrupper eller arbetar med vård och omsorg om äldre”.

Socialstyrelsen har i samråd med Socialdepartementet och övriga samverkansaktörer prioriterat fyra målgrupper i ett första steg (se bilaga 1):

- mellannivåchefer eller enhetschefer med personalansvar
- personal närmast vård- och omsorgstagaren
- medicin- och omvårdnadsansvariga
- behovsbedömare.

Strategier för framtida utveckling

Kunskapsportalen kräver som alla webbplatser en kontinuerlig utveckling och kontinuerlig analys av användarnas förväntningar och behov. I detta kapitel beskrivs strategier för utveckling efter en genomförd lansering och driftsättning.

Bred samverkan

Kunskapsportalen kommer att kräva att många aktörer aktivt bidrar med och står bakom portalens innehåll.

Ett redaktionsråd bestående av representanter från Socialstyrelsen, SBU, Läkemedelsverket, TLV, FHI och SKL har därför bildats. Dessa aktörer finns även representerade i de råd och grupper som finns i den föreslagna förvaltningsorganisationen. Denna samverkan är avgörande för kunskapsportalens legitimitet.

Samverkan måste även ske systematiskt med andra viktiga aktörer för att detta uppdrag ska vara möjligt. Dessa är bland annat Hjälpmedelsinstitutet, Smittskyddsinstitutet, Myndigheten för yrkeshögskolan, Högskoleverket, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, www.forskning.se, NSPH, PRO och Inera med flera. Arbetsgivarorganisationer, ideella organisationer, yrkesföreningar, intresseorganisationer, nationella kompetenscentrum, FoU-enheter, nätverk för huvudmän inom hälso- och sjukvård och socialtjänst är ytterligare aktörer att samverka med.

Regelbundna avstämmningar och återkopplingar sker i dag med flertalet av ovan nämnda aktörer. Det återstår dock ett långsiktigt strategiskt arbete med att etablera former, kanaler och arbetssätt för att säkerställa denna samverkan.

Följa utvecklingen inom webbområdet

Webben har i dag blivit ett ledande verktyg för kommunikation. Ny teknologi, nya applikationer och nya möjligheter dyker ständigt upp. Strategisk kommunikation med hjälp av sociala medier, sökoptimering, e-post, mobil marknadsföring och modern webbdesign är viktigt att förhålla sig till.

Nya mobiler med nya skärmar och framför allt Iphone har gjort det viktigt att även utveckla mobila lösningar. Iphone-användare surfar mer än tio gånger så mycket med sin mobil jämfört med andra mobilanvändare [3]. För att kunskapsportalen ska bli en attraktiv plats för tänkta besökare och ett effektivt verktyg för att sprida kunskap är det mycket viktigt att den framtida utvecklingen anpassas till och följer den snabba utvecklingen inom webbområdet.

Fler ämnesområden på kunskapsportalen

Kunskapsportalen har utvecklats när det gäller grafisk form, informationsstruktur och teknisk plattform med hänsyn tagen till att den i framtiden ska kunna ”härbergöra” fler ämnesområden. Det grafiska gränssnittet tydliggör att det är specifika områden som besökaren går in på. Visserligen kan områdena ha gemensamma artikelsidor men besökaren ska vara säker på vilket ämnesområde han eller hon har valt. Färgkoder för respektive ämnesområde underlättar den upplevelsen. Om ett ytterligare ämne som till exempel barn och unga eller missbruk läggs till är det avgörande att detta område även får resurser vad gäller det redaktionella arbetet. Det krävs en redaktör för respektive område för att hålla ämnet uppdaterat och aktuellt. (Se förslag till förvaltning och organisation).

Fortsatt målgruppsanalys

Med anledning av att den målgruppsanalys som Socialstyrelsen har genomfört inte är heltäckande så behövs ytterligare behovsanalyser för andra stora och viktiga yrkesgrupper inom vård och omsorg (se bilaga 1). Det är även av stor vikt att beakta och analysera de skillnader som finns bland personal inom respektive hälso- och sjukvård och socialtjänst avseende hur behoven ser ut, hur kunskap söks och inhämtas.

Pedagogiskt och målgruppsanpassat innehåll

I uppdragen från regeringen ingår det att utveckla ett pedagogiskt innehåll för att stödja arbetsgivarnas implementering av aktuell kunskap, metoder och modeller. I nedan beskrivna områden finns det en stor utvecklingspotential vad gäller pedagogisk utformning och målgruppsanpassade produkter.

De kunskapsunderlag som finns i dag är dock i många fall inte anpassade till den målgrupp som kunskapsportalen vänder sig till. Att ta fram pedagogiskt material handlar i stor utsträckning om att utveckla olika former av produkter för webbaserat lärande. Material av detta slag är relativt kostsamt och tidskrävande att ta fram. En aktör kan inte ensam ansvara för utvecklingen av pedagogiskt material som omfattar andra myndigheters och aktörers kunskapsunderlag. Det material som produceras måste utifrån ett kvalitetsperspektiv utvecklas hos den myndighet som ursprungligen har sammanställt och tolkat kunskapen, och kan sedan publiceras i kunskapsportalen.

Webbaserat lärande

E-learning, nätbaserat lärande, webbaserat lärande och interaktiv utbildning är några av de benämningar som används för att beskriva utbildningsformer som sker digitalt och via datorer. Vi har valt att använda webbaserat lärande i denna rapport. Webbaserat lärande har blivit ett komplement till den mera traditionella klassrumsutbildningen.

Det finns olika lärmeter inom webbaserat lärande där ”blended learning” eller ”varierat lärande” innebär att flera pedagogiska metoder används som till exempel virtuella klassrum och interaktiv film. Denna form anses

stimulera studenten och inläringen. Rapid learning innebär att lärmodulerna ska vara korta – mellan fem och tio minuter långa. Korta lärmoduler är lämpliga för personal inom vård- och omsorgsverksamheter som annars inte har mycket tid över åt sin egen kompetensutveckling.

Socialstyrelsen har under 2010 påbörjat kursproduktioner baserade på nationella riktlinjer för depression och ångest samt schizofreni. Syftet med utbildningarna är att lära personalen inom vård, omsorg och socialtjänst om nyttan av att arbeta enligt de rekommenderade evidensbaserade metoderna. Syftet är också att underlätta implementering av de nationella riktlinjerna. Utbildningarna kommer att finnas tillgängliga på kunskapsportalen vid lanseringen. Under perioden 2011–2012 kommer även följande e-utbildningar att produceras och finnas tillgängliga på kunskapsportalen:

- baspaket för barnhälsovård
- äldre och läkemedel.

Även andra webbaserade utbildningar kan bli aktuella. Webbaserade utbildningar som andra aktörer har tagit fram kommer också att finnas tillgängliga på kunskapsportalen via bland annat länkar. Ett exempel som bör nämnas är Svenskt demenscentrums utbildning Demens ABC och ett annat exempel är Metisprojektet.

Learning Management System (LMS) och webbaserat lärande

Huvudmän och andra arbetsgivare inom kommun och landsting har behov av effektiva verktyg och metoder för att hantera personalens kompetensutveckling och underlätta införandet av ny kunskap. Idag används webbaserat lärande i flera landsting för att personalen på ett effektivt och flexibelt sätt ska tillgodogöra sig relevant kunskap. LMS eller utbildningsplattformar används som ett verktyg för att planera, styra och följa upp lärande i en organisation.

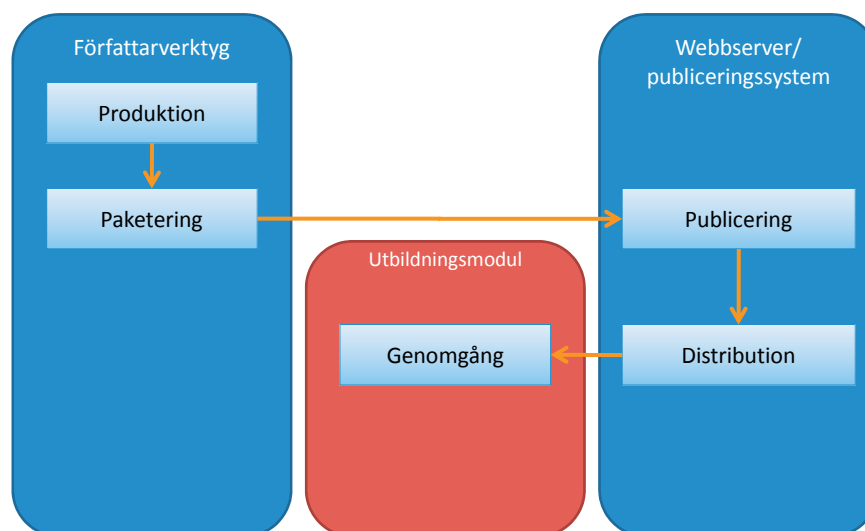
Utvecklingen och användningen av LMS och webbaserat lärande varierar bland landsting och kommuner.

Några av de landsting som i dag använder LMS och webbaserat lärande har tagit initiativ till att bilda ett nätverk för webbaserat lärande då det finns behov av att utbyta erfarenheter och samverka nationellt. Det nationella nätverket samordnas numera av SKL.

Tekniska förutsättningar

Inom området webbaserat lärande finns en mängd olika verktyg för att producera, paketera och distribuera kurser och utbildningar. Med hjälp av så kallade författarverktyg skapar man utbildningar och med hjälp av standarder som till exempel SCORM kan man följa upp utbildningsinsatser.

Figur 1. Beskrivning av en utbildning som direktpubliceras på en extern webbplats (Läs mer i bilaga 2.)

Bilden illustrerar en livscykel för en webbaserad utbildning som publiceras på en vanlig webbsida, till exempel kunskapsportalen. Möjligheterna att styra vilka som ska gå utbildningen och följa upp dessa begränsas eftersom kursen inte publiceras i en utbildningsplattform.

Socialstyrelsens målsättning är att webbaserade utbildningar som tas fram på nationell nivå ska kunna distribueras till olika lärplattformar som finns i landsting och kommuner. Utbildningarna får därmed en ökad spridning och möjligheten att styra och följa upp utbildningar till specifika yrkesgrupper ökar.

Nedladdningsbara applikationer för mobiltjänster

Det finns nedladdningsbara applikationer, så kallade appar, för mobiltjänster. Användaren kan söka applikationer via sin mobiltelefon, ladda ner dem över det mobila nätverket och sedan använda tjänsterna i sin mobil. Med tanke på att framtida vård och omsorg till stora delar kommer att vara beroende av väl fungerande it-lösningar är det av stor vikt att anpassa kunskapsportalen till den utveckling som sker inom it-området. Ett viktigt skäl är att personalen närmast vård- och omsorgstagaren i framtiden sannolikt i större utsträckning kommer att utrustas med handdatorer och mobila enheter för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på bästa sätt. Kunskapsportalen bör därför även anpassas till denna utveckling.

Funktioner för delaktighet och interaktion

Diskussionsforum och expertpanel

Det framkom i Socialstyrelsens intervjuer med målgruppen att det finns behov av erfarenhetsutbyte över organisationsgränserna. Flera intervjupersoner ansåg att ett nationellt diskussionsforum skulle kunna bidra till detta.

Ett exempel på en nationell myndighetsportal som anammat diskussionsforum är Boverkets och Konsumentverkets www.omboende.se.

Ett annat sätt att stimulera till interaktion med besökarna är att etablera en expertpanel som svarar på viktiga frågor eller klargör saker kring kunskapsportalens artiklar. Alla frågor skulle troligen inte kunna publiceras, varför ett urval av principiellt viktiga eller vanliga frågor skulle behöva göras. Ett alternativ till en renodlad expertpanel är att experter besvarar frågor i ett diskussionsforum.

Dock måste både diskussionsforum och expertpanel utredas noga med anledning av myndigheternas uppdrag och ansvar när det gäller offentlighetsprincipen om handlingar.

Viktigt att nämna är att ansvaret för att svara på eventuella frågor kring olika kunskapsunderlag måste hänvisas till respektive samverkansaktör som är ansvarig för innehållet.

Plattform för EBP i socialtjänsten - exempel från praktiken

I överenskommelsen mellan staten och SKL "Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten" beskrivs möjligheter till att använda kunskapsportalen för att utveckla spridningen av lokalt uppföljningsarbete som beskriver insatser, program, metoder och arbetsmodeller som bedöms ge goda resultat [4].

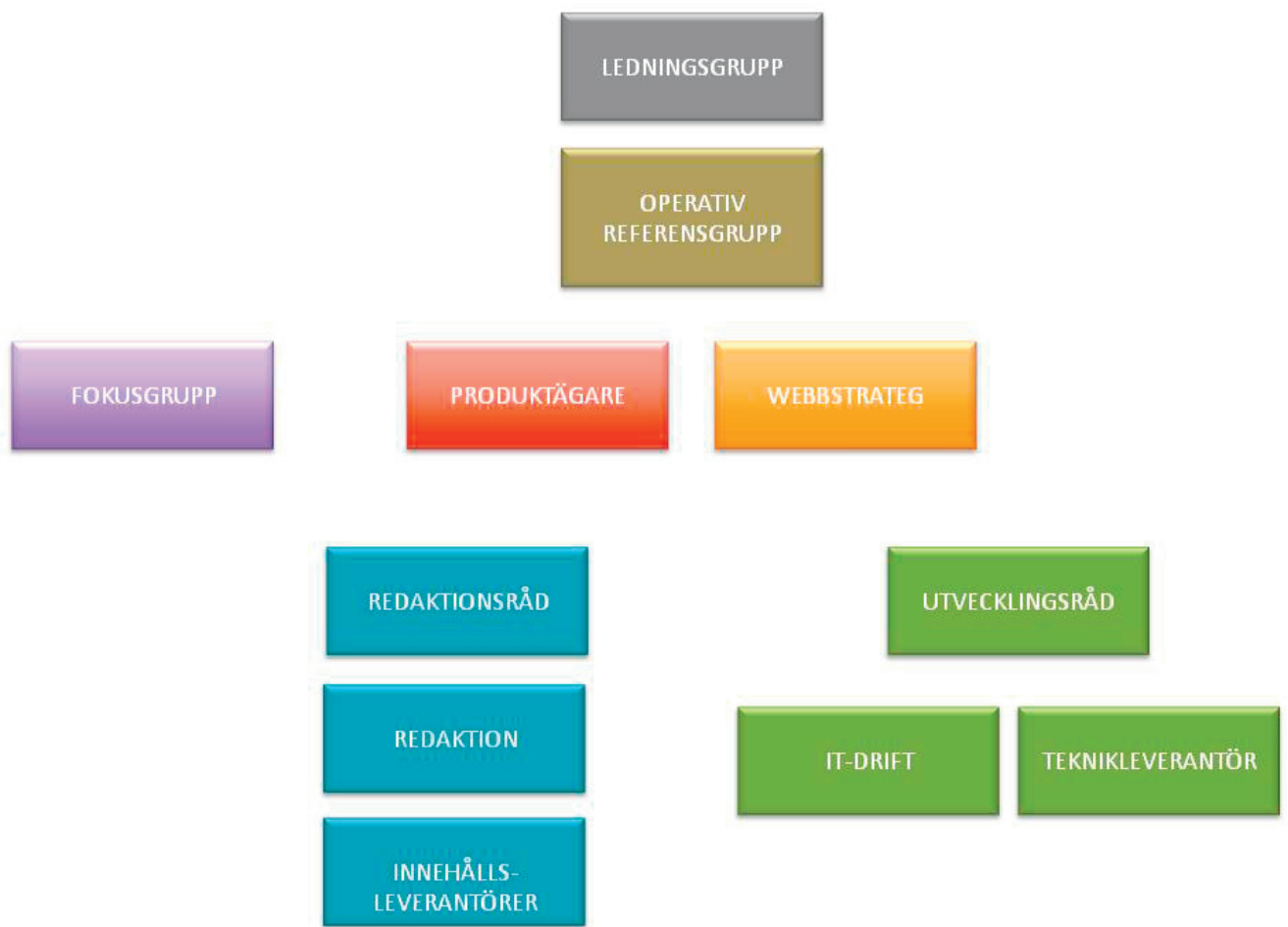
Organisation och förvaltning

För att de långsiktiga målen med kunskapsportalen ska nås behöver arbetet anpassas till de förutsättningar som ett mångfacetterat Internet i dag kräver när det gäller teknik och innehåll. Resurserna som krävs för att förvalta och utveckla kunskapsportalen är beroende av framför allt tre områden: organisation, kompetenser och aktiviteter.

Förslag till organisation och förvaltning

En webbplats som kunskapsportalen kräver en organisation som består av flera forum för beslut och rådgivning. Detta inkluderar främst två huvudområden: innehåll och utveckling.

Figur 2. Schematisk skiss på ett förslag till förvaltningsorganisation

Nedan följer en beskrivning av de övergripande rollerna, deras ansvarsområden samt de råd och grupper som ingår i en tänkt förvaltningsorganisation. Mindre justeringar kan bli aktuella beroende på vilket alternativ som väljs för framtida ägarskap och finansiering.

Ledningsgrupp och operativ referensgrupp

Högsta beslutande organ för kunskapsportalen utgörs av en ledningsgrupp hos den ansvariga aktören. Ledningsgruppen ansvarar för strategiska vägval och inriktningar samt följer upp att kunskapsportalen håller budgeten och når uppsatta mål.

En operativ referensgrupp med representanter från ansvariga samverkansaktörer tillsätts för att ge råd i strategiska vägval och inriktningar och underlätta förankring av beslut rörande kunskapsportalens drift och förvaltning. Följande roller bör finnas i den operativa referensgruppen:

- produktägare
- budgetansvarig
- representanter från samverkande aktörer.

Socialstyrelsen rekommenderar att den operativa referensgruppen sammanträder kvartalsvis. Produktägaren är föredragande.

Produktägare

Produktägaren är den person som ska driva den övergripande utvecklingen av kunskapsportalen. Produktägarens uppgift är att samla in, värdera, och prioritera bland de krav som finns hos kunskapsportalens målgrupper och samverkansaktörer. Produktägaren ansvarar för att omsätta dessa krav till utveckling i enlighet med kunskapsportalens mål.

I produktägarens arbete ingår även att

- vara länken mellan verksamheten och upphandlade konsulter för utveckling
- vara föredragande i ledningsgrupp (vid behov), operativ referensgrupp och utvecklingsråd.

Webbstrateg

Rollen webbstrateg krävs för att säkerställa att det finns uppdaterad kunskap om hur Internet utvecklas och hur detta påverkar målgruppernas förväntningar på kunskapsportalen, både avseende teknik och innehåll. Webbstrategens uppgift är primärt att fungera som rådgivare till produktägaren, redaktionen och utvecklingsrådet i dessa frågor.

Webbstrategens ansvar omfattar även stöd i arbetet med att definiera och följa upp mätbara mål för kunskapsportalen samt ansvara för omvärldsbevakning.

Webbstrategen bör ha en koppling till webborganisationen hos ansvarig aktör samt motsvarande instanser hos samverkansparterna. Syftet med detta

är att säkerställa att kunskapsportalen utvecklas på ett sätt som ligger i linje med övriga webbaserade satsningar.

Redaktionsråd

Syftet med redaktionsrådet är att säkerställa att kunskapsportalen lever upp till de mål som definierats för innehåll och informationsstruktur. Redaktionsrådets roll är att prioritera, planera och koordinera det arbete som behöver genomföras för att införa nytt innehåll samt hålla befintligt innehåll uppdaterat och korrekt.

Redaktionsrådet behöver kompetens inom de olika sakområden som kunskapsportalen kommer att omfatta, men även kompetens inom webbområdet. Redaktionsrådet bör bemannas med följande roller:

- produktägare
- webbstrateg
- huvudredaktör
- kvalitetssamordnare
- redaktörer från respektive sakområde
- en sakområdesrepresentant från respektive samverkansaktör – helst en person per ämnesområde.

Ett redaktionsråd har etablerats redan under utvecklingsarbetet med representanter från Socialstyrelsen, SBU, Läkemedelsverket, TLV, FHI och SKL. Socialstyrelsen rekommenderar att redaktionsrådet sammanträder regelbundet (till exempel varannan månad) för att i samverkan arbeta med granskning, planering, urval och uppföljning av innehåll.

Övriga aktörer som redaktionsrådet samverkar med när det gäller att hämta, analysera och kvalitetssäkra innehåll är:

- nätverk för huvudmän inom hälso- och sjukvård och socialtjänst
- andra myndigheter som inte ingår i redaktions- och utvecklingsråd
- experter och vetenskapliga råd
- brukarorganisationer (till exempel Nationell samverkan för psykisk hälsa)
- yrkesföreningar och fackförbund
- regionala FoU-enheter
- nationella kompetenscentrum.

Utvecklingsråd

Utvecklingsrådet är ett forum där en bredare grupp av intressenter diskuterar och rekommenderar behov av ny funktionalitet eller förändringar på kunskapsportalen. Utvecklingsrådets uppgift är inte att detaljstyra den löpande utvecklingen utan att ge vägledning om den övergripande inriktningen på utvecklingsarbetet och större förändringar.

Socialstyrelsen rekommenderar att utvecklingsrådet sammanträder regelbundet (till exempel varannan månad). Vid varje möte presenterar även produktägaren den aktuella utvecklingsplanen.

För att uppfylla sitt syfte behöver utvecklingsrådet representeras av en bred kompetens inom alla de områden som rör utvecklingen av och arbetet med kunskapsportalen. Utvecklingsrådet bör bemannas av följande roller:

- produktägare
- webbstrateg
- huvudredaktör
- representant från it-organisationen hos ansvarig aktör
- representant med webbkompetens från respektive samverkansaktör.

Som representant i utvecklingsrådet är samverkansaktörernas ansvar att ge vägledning om den övergripande inriktningen på utvecklingsarbetet och större förändringar.

Redaktion

Socialstyrelsen rekommenderar att det ska finnas en dedikerad webbredaktion med personer som arbetar heltid med kunskapsportalen och som har rätt kompetens.

En dedikerad redaktion vissa fördelar:

- Redaktionen får möjlighet att fokusera på arbetet med kunskapsportalen vilket skapar förutsättningar för en mer enhetlig webbplats, både språkligt och med avseende på hur den tekniska lösningen tillämpas.
- Kostnaderna för det redaktionella arbetet tydliggörs.
- En tydlig struktur och en samlad erfarenhet kring omfattning och tillvägagångssätt finns när ett nytt ämnesområde läggs till i kunskapsportalen.

Följande roller ingår i redaktionen:

Huvudredaktör

Kunskapsportalen behöver en huvudredaktör som har ett övergripande ansvar för struktur och innehåll. Huvudredaktören ska även

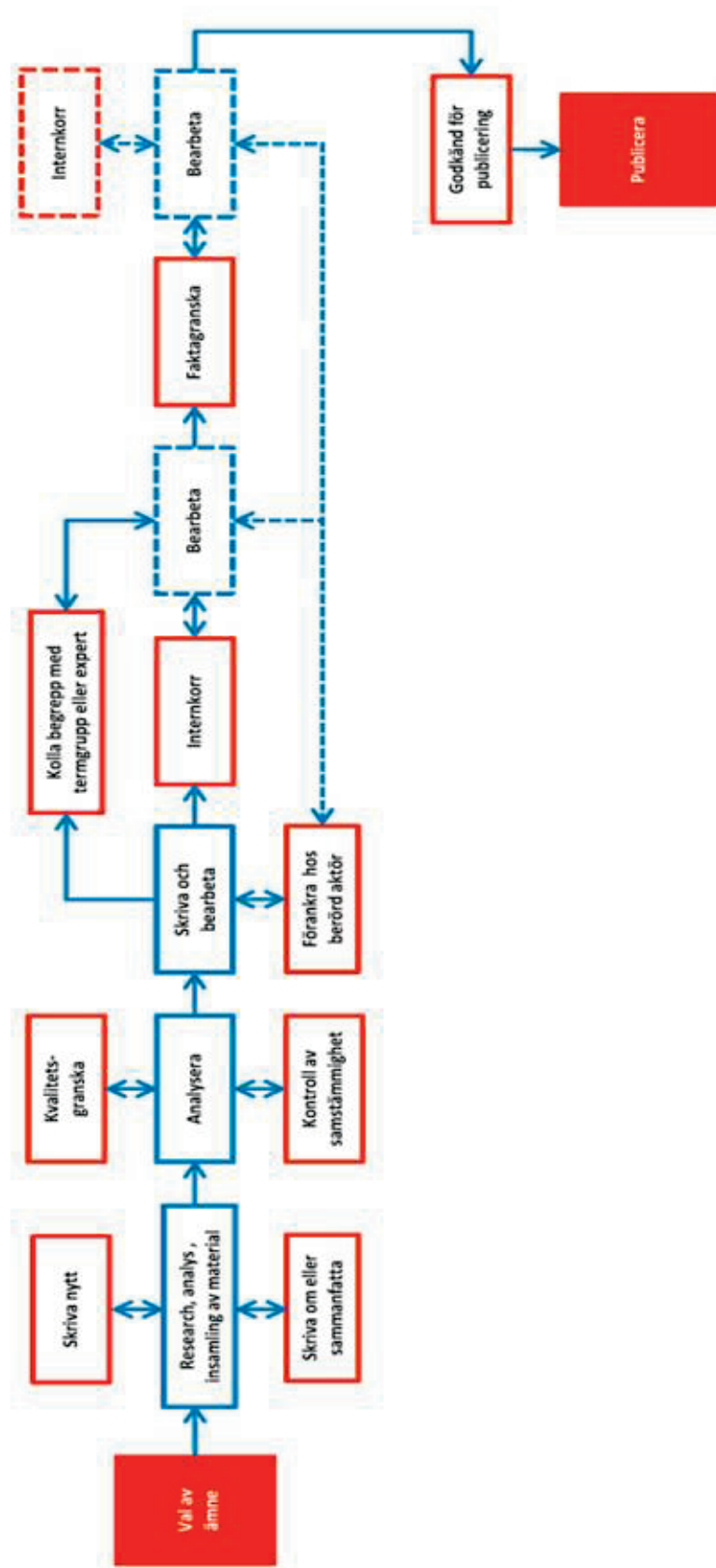
- medverka i redaktionsrådet i syfte att driva planeringen av informationsproduktion och det redaktionella arbetet
- medverka i utvecklingsrådet, dels för att säkerställa att redaktörernas kunskap om användarnas behov kommer till nytta, dels för att framföra redaktörernas behov
- kommunicera och förankra förändringar som ska genomföras avseende innehåll på kunskapsportalen hos redaktörer och innehållsansvariga
- koordinera samarbetet med de olika parter som producerar material till kunskapsportalen.

Redaktörer

En redaktör per ämnesområde ansvarar för att utforma och publicera innehåll på kunskapsportalen samt arbetar kontinuerligt med att exempelvis underhålla länkar från kunskapsportalen till andra webbplatser.

Redaktörerna arbetar efter den redaktionella process (se figur 3) som Socialstyrelsen har tagit fram för kunskapsportalen. Redaktörerna samarbetar med huvudredaktören och innehållsansvariga från olika samverkansaktörer.

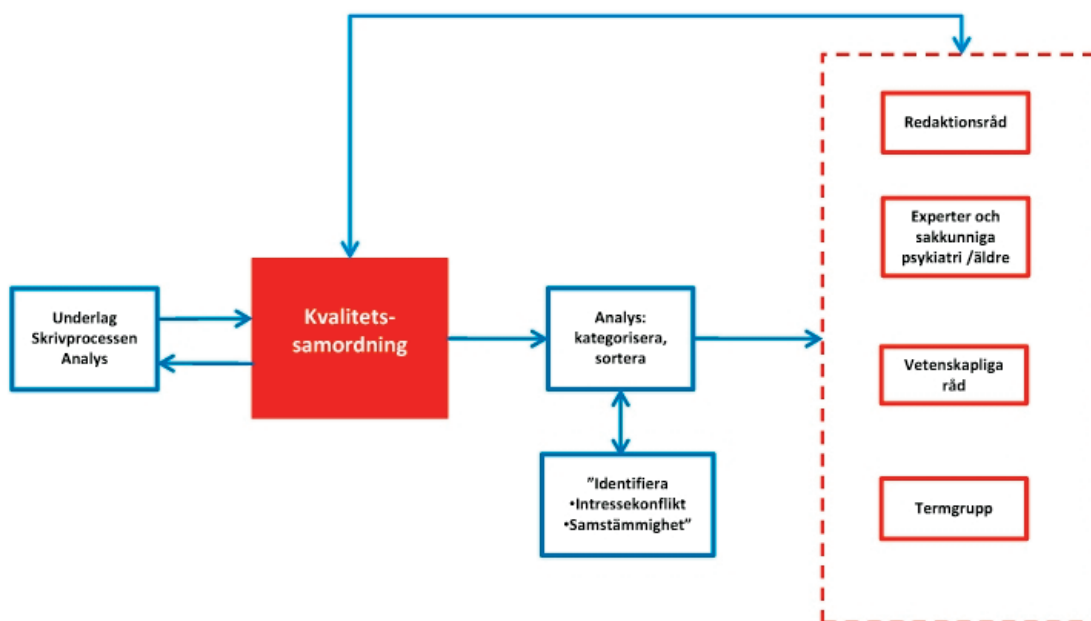
Figur 3. Redaktionell process.

Kvalitetssamordnare

Kvalitetssamordnaren ansvarar för att de kunskapsunderlag som levereras från respektive myndighet/aktör uppfyller de överenskomna och fastställda kvalitetskriterierna. Det är av största vikt att innehåll som till exempel rapporter och utbildningar håller hög kvalitet och i största möjliga mån bygger på ett evidensbaserat kunskapsunderlag. Kvalitetssamordning sker utifrån kvalitetsgranskningsprocessen nedan. Kvalitetskriterier kommer inom kort att fastställas i samverkan med samverkansaktörerna i redaktionsrådet.

Figur 4. Process för kvalitetssamordning.

Sakkunniga

Sakkunniga är ansvariga för att faktagranska textinnehåll som redaktörerna producerat. Det bör finnas en sakkunnig för respektive ämnesområde hos ansvarig aktör och i största möjliga utsträckning även en sakkunnig från respektive samverkansaktör.

Innehållsleverantörer

Innehållsleverantörer bidrar med innehåll och material till kunskapsportalen. Dessa personer finns inom de olika myndigheter och aktörer vars innehåll är relevant för kunskapsportalen. Varje aktör som bidrar med innehåll är ansvarig för sitt eget material.

It-drift

I utvecklingsrådet ingår även en representant från it-driftsorganisationen hos ansvarig aktör.

Teknikleverantör

I utvecklingsteamet ingår systemutvecklare och projektledare som anlitas av en teknikleverantör för att sköta den löpande utvecklingen av kunskapsportalen.

Arbetet bör bedrivas enligt en agil (lättrorlig) utvecklingsmetod (se nedan under Utveckling och teknisk förvaltning) och utvecklarnas primära kontaktpersoner i det löpande arbetet är produktägaren och webbstrategen.

Fokusgrupp

En fokusgrupp bör tillsättas som består av slutanvändare från samtliga målgrupper. Fokusgruppen bör delta i användningstester, utvärdera och lämna synpunkter på interaktionsdesign och funktionalitet. De bör också lämna synpunkter på om innehållet verkligen ger dem det stöd de behöver i det faktiska arbetet.

Fokusgruppen bör bestå av minst fem personer från respektive målgrupp. Anledningen till detta är att på så sätt minimera risken att samma personer är med i varje utvärderingsaktivitet. Om det finns stora regionala skillnader i behov och krav kan antalet deltagare i fokusgruppen ökas ytterligare för att säkerställa variationer i gruppen.

Utveckling och teknisk förvaltning

Den tekniska plattform som kunskapsportalen utvecklas på är Microsoft Sharepoint. För att kunskapsportalen ska hålla en hög kvalitet och använda den senaste tillgängliga tekniken så kommer utvecklingen av applikationen att ske med den senaste versionen, Sharepoint 2010 (se bilaga 1).

En viktig framgångsfaktor är att utvecklingsarbetet bedrivs på ett sådant sätt att kunskapsportalens funktionalitet och utformning förblir relevant och konkurrenskraftig.

En förutsättning för en sådan utveckling är att arbeta enligt Scrum, en agil utvecklingsmetod som möjliggör effektiv hantering av förändringar under utvecklingsfasen samt fler och snabbare delleveranser. Det innebär att utvecklingen bedrivs i korta cykler, cirka 3–4 veckor. Under denna period genomför utvecklarna det arbete som produktägaren tillsammans med webbstrategen har prioriterat högst.

I utvecklingsarbetet är det viktigt att utgå från användningsfall, vilket är ett sätt att beskriva och specificera de krav som användare har på systemet. Den utveckling som ska genomföras samlas i en prioriteringslista.

I slutet av varje utvecklingscykel genomför utvecklarna en demonstration av den funktionalitet som prioriterats högst. Syftet är att visa upp ny och ändrad funktionalitet genom att faktiskt köra produkten och ge möjlighet till snabb återkoppling. Vid demonstrationen deltar produktägaren och andra inbjudna. Utvecklingen testas därefter i en acceptanstestmiljö innan den går över i produktionsmiljö (se vidare i avsnittet Releasehantering)

Releasehantering

Releasehantering avser hur den utveckling som har genomförts under respektive utvecklingscykel tas emot av driftsorganisationen hos ansvarig aktör. Releasehanteringsprocessen ansvarar för att de releaser som implementeras i produktionsmiljön har en hög kvalitet. Releaser måste byggas på rätt sätt och testas nogga så att endast de som håller en hög kvalitet och är godkända av produktägaren implementeras i produktionsmiljön.

Figur 5. Process som krävs för att säkerställa en god releasehantering

Utvecklingsmiljö

I utvecklingsmiljön sker validering av programmeringskod, utveckling samt hantering av källkod. Detta är den centrala punkten för hantering och kontroll av kod och releaser som distribueras till de olika tekniska miljöerna.

Testmiljö

De tekniska utvecklarna distribuerar releaserna till testmiljön för funktions-test. Releaser sker regelbundet och hanteras och planeras av utvecklarna.

Acceptanstestmiljö

Det slutliga testet som genomförs för att godkänna systemet för driftsättning sker i acceptanstestmiljön. Releaser sker planerat i samråd mellan utvecklare och verksamheten. Releaser distribueras för verifiering av funktionalitet. Inför varje release hämtas aktuell produktionsdata över till acceptanstestmiljön för att hålla miljön så identisk med produktionsmiljön som möjligt. Inga releaser sker till acceptanstestmiljön förrän de har testats och godkänts i testmiljön.

Produktionsmiljö

Detta avser den skarpa produktionsmiljön. Releaser till denna miljö sker planerat i samråd mellan utvecklare och ansvarig aktör. Inga releaser sker förrän de har testats och godkänts i acceptanstestmiljön.

Tekniskt forum för releasehantering

En framgångsfaktor för utvecklingsprojekt är att det finns en välfungerande kommunikation mellan produktägare, utvecklingsgrupp och teknisk drift.

En rekommendation är därför att produktägaren regelbundet träffar representanter från driftsorganisationen och utvecklingsgruppen. Vid dessa möten presenterar produktägaren utvecklingsplanerna för den kommande tiden.

Syftet är att ge samtliga berörda parter möjlighet att lyfta fram risker eller problem som den nya utvecklingen kan medföra ur ett tekniskt perspektiv.

Användningstester av funktionalitet inför release

För att säkerställa att den funktionalitet som utvecklas möter användarnas behov bör användningstester genomföras. Dessa tester ska, till skillnad från mer övergripande användningstester, fokusera på interaktion och utformning av den specifika funktionalitet som lagts till i utvecklingsfasen.

Upphandling av teknikleverantör

Två huvudalternativ finns när det gäller upphandling av resurser som ska stå för kunskapsportalens utvecklingsarbete.

Kontinuerlig utveckling

Kontinuerlig utveckling innebär att resurser upphandlas för en längre period, förslagsvis för ett år, för att under hela denna period arbeta med att utveckla kunskapsportalen. Detta alternativ innebär att det inte i förväg specificeras vad som ska genomföras under perioden utan det kommer produktägaren och webbstrategen att specificera under det löpande utvecklingsarbetet.

Periodvis utveckling

Periodvis utveckling innebär att resurser upphandlas för kortare projekt med en väl definierad specifikation av vad som ska genomföras under perioden.

Rekommendation

Fördelen med periodvis utveckling är att den leder till en hårdare prioritering och tydligare definition i förväg av vilka aktiviteter som ska genomföras. Nackdelen är bland annat att den modellen bidrar till långsammare utvecklingstakt och att mer tid går åt till anskaffning av utvecklarresurser.

Kontinuerlig utveckling kan vara mer kostsam ur ett kortsiktigt perspektiv men har två viktiga fördelar:

- En kontinuitet i utvecklingen bidrar till högre och jämnare kvalitet. Genom att arbeta kontinuerligt med produkten och lära känna kravställarens behov uppnår den tekniska utvecklingen en högre kvalitet och utvecklingstakt i sitt arbete.
- Kontinuerlig utveckling bidrar till kortare ledtider. Genom att undvika tid för upphandling inför varje ny utvecklingsfas kan ny funktionalitet snabbare implementeras efter att behov har identifierats.

En rekommendation är att arbeta med båda dessa utvecklingsalternativ vilket innebär att det finns en fast grundbemanning och att anskaffning av ytterligare utvecklingsresurser vid större utvecklingsprojekt.

Återkommande aktiviteter

För att säkerställa att kunskapsportalen uppfyller sitt syfte över tid krävs regelbundna aktiviteter för att mäta hur väl målen för kunskapsportalen uppfylls och även se över och vid behov revidera de uppsatta målen.

Mätbara mål

De övergripande målen för kunskapsportalen är svåra att mäta ofta och fungerar inte för att styra det dagliga arbetet med kunskapsportalen. Ett antal mätbara mål som är bättre lämpade för styrning och utvärdering av det löpande arbetet bör därför definieras. Målen bör formuleras så att de kan implementeras och följas upp med verktyg för webbanalys. För varje mål bör följande definieras:

- Hur ska målen mätas och följas upp?
- Vem eller vilka har ansvar för att målen följs upp?
- Hur ska måloppfyllnad mätas? Ska en viss nivå nås, eftersträvas en kontinuerlig ökning, i så fall i vilken omfattning, osv.?
- Vilka åtgärder behövs för att målen ska nås?

Några exempel på mål som är lämpliga i det löpande arbetet är följande:

- totalt antal besök på specificerade delar av kunskapsportalen
- användarnas "nöjdhet" med innehållet
- kunskapsportalens placering i sökmotorer för viktiga sökord
- antal genomgångna e-utbildningar på kunskapsportalen.

Löpande användningstester

I arbetet med att utveckla kunskapsportalen har Socialstyrelsen genomfört en målgruppsanalys. Analysen identifierar en rad behov och drivkrafter hos de olika målgrupperna.

Dock kommer användarnas behov och förväntningar att förändras över tid i takt med att Internet utvecklas. Därför behöver löpande tester med användare genomföras för att säkerställa att kunskapsportalen tillgodoser användarnas behov.

Rekommendationen är att varje halvår även genomföra kvalitativa användningstester. Till skillnad från de användningstester som genomförs i samband med teknisk utveckling bör dessa tester fokusera på mer övergripande användningsmål som har relevans för målgrupperna samt aspekter som navigering, sökbarhet, informationsstruktur.

Omvärldsbevakning

I det förberedande arbetet genomfördes en kartläggning av befintligt informationsutbud (se bilaga 1). Det finns idag ett stort informationsutbud för professionen inom psykiatri och vård och omsorg om äldre. En del av detta finns på webben, annat i interna informationskanaler som intranät, journal-system eller andra verksamhetssystem i kommuner, landsting och inom

myndigheter. Om kunskapsportalen ska lyckas attrahera sina målgrupper är det viktigt att vara medveten om det befintliga utbudet, utarbeta strategier kring förhållningssätt gentemot dessa källor, hitta en egen ”informationsnisch” och profilering för kunskapsportalens innehåll samt utveckla samverkan där det är lämpligt.

Omvärldsbevakning är viktigt för att formulera och uppdatera såväl övergripande strategier som löpande aktiviteter.

Omvärldsbevakning ur ett webbperspektiv kan brytas ned i ett antal olika kategorier:

Webben ur ett användarperspektiv: Det kan exempelvis röra sig om en ökad grad av videopublicering, en ökad användning av sociala verktyg, förändrade beteenden hos prioriterade målgrupper eller liknande.

Tekniska förändringar: Dessa förändringar påverkar direkt eller indirekt hur användare beter sig på webben. Exempel kan vara förbättrad sökteknologi, realtidsuppdateringar av information etc.

Trender inom vård och omsorg: Vad gör andra webbplatser och aktörer som till exempel Inera, CeHis och Nationell eHälsa inom detta område?

Webbstrategen har det övergripande ansvaret för att följa denna utveckling genom att:

- identifiera och bevaka webblandskapet
- sammanfatta och bevaka aktuella trender
- genomföra konsekvensanalys och åtgärdsplaner.

Resursåtgång och finansiering

En stor del av kostnaderna för kunskapsportalen avser personella resurser. Nedan redovisar Socialstyrelsen en sammanställning av de resurser som krävs:

Resursåtgång för personal hos ansvarig aktör

Roll	Aktivitet	Del av FTE *)
Huvudredaktör	Löpande arbete	95 %
	Arbete i redaktionsråd	5 %
Redaktör	Löpande innehållsarbete	195 % **)
	Arbete i redaktionsråd	5 %
Sakkunniga	Faktaundersökning	20 %
Kvalitetssamordnare	Kvalitetssamordning	50 %
Produktägare	Löpande arbete	89 %
	Arbete i utvecklingsråd	5 %
	Arbete i redaktionsråd	5 %
	Arbete i operativ referensgrupp	1 %
Webbstrateg	Löpande arbete	90 %
	Arbete i utvecklingsråd	5 %
	Arbete i redaktionsråd	5 %
Driftspersonal (it)	Löpande förvaltning	20 %
	Stöd till utvecklingsgrupp	20 %
	Arbete i utvecklingsråd	5 %
TOTALT		615 %

*) Full time equivalent = en heltidstjänst

**) Är avhängigt antal ämnesområden. En redaktör per ämnesområde på hel- eller deltid är en rimlig beräkning.

Resursåtgång för personal hos samverkansaktörer

För arbetet med portalen krävs även samverkansaktörer. Representanter från samverkansaktörer deltar i såväl operativ referensgrupp, som redaktionsråd och utvecklingsråd. Dock görs en uppskattning att kostnaden för anpassning av innehåll kräver en 50% tjänst per samverkansaktör. Denna kostnadsuppskattning återfinns i kostnadskalkylen.

Aktivitet	Notering	Del av FTE
Arbete i redaktionsråd	En person från respektive (5) samverkansaktörer	50 % *)
Arbete i utvecklingsråd	En person från respektive (5) samverkansaktörer	50 % *)
Arbete i operativ referensgrupp	En person från respektive (5) samverkansaktörer	50 % *)
Arbete med anpassning och produktion av innehåll		100 %**)
TOTALT		250 %

*) avser 5 x 10 %

**) avser 5 x 20% dvs resterande tid för en 50% tjänst hos respektive samverkansaktör

Resursåtgång för utvecklingsarbete

Omfattningen av de resurser som krävs för att genomföra utvecklingsarbetet är beroende av den takt arbetet måste hålla och komplexiteten i det som ska utvecklas. Nedan presenteras två nivåer för utvecklingsarbetet.

Nivå 1: Underhållsarbete

Den lägsta nivå som krävs för att kunskapsportalen ska hålla god och jämn teknisk kvalitet är ett visst mått av vidareutveckling inom ramen för underhållsarbete. Uppskattningen nedan rymmer ingen omfattande utveckling.

Roll	Del av FTE
Systemutvecklare	150 %
TOTALT	150 %

Nivå 2: Kontinuerlig vidareutveckling

Om kunskapsportalen ska hålla en hög kvalitet och följa den utveckling som sker, krävs mer omfattande utvecklingsinsatser. Framför allt bör kunskapsportalen utvecklas utifrån den återkoppling som användningstester, fokusgrupper och redaktionellt arbete ger.

Roll	Del av FTE
Systemutvecklare	250 %
Grafisk formgivare	50 %
Interaktionsdesigner	50 %
Projektledare	50 %
TOTALT	350 %

Användningstester

Användningstester genomförs två gånger per år med stöd av expertis inom området användbarhet.

Aktivitet	Kostnad/år (tkr)
Genomförande med konsultstöd	200

Kostnadsberäkning – årlig kostnad

Kostnadstyper	Nivå 1 (tkr)	Nivå 2 (tkr)
Personalkostnader 1)	3 500	4 200
Underhåll 2)	1 260	
Kontinuerlig utveckling 3)		2 310
Fokusgrupper och användbarhetstester	200	200
Licenser	250	250
Marknadsföring	200	200
Kostnad för samverkansaktörer 4)	1 750	1 750
Total årlig kostnad (kostnad för huvudansvarig aktör)	7 410 (5 660)	8 910 (7 160)

1) Kostnaden skiljer sig åt avhängigt antalet redaktörer och skribenter. Beräkningen utgår från en snittlön på 700 000 kr/år.

2) En timkostnad på 700 kr för konsult utgår från Socialstyrelsens befintliga ramavtal. 1,5 konsult.

3) En timkostnad på 700 kr för konsult utgår från Socialstyrelsens befintliga ramavtal. 2,75 konsult.

4) Avser 50 % tjänst per samverkansaktör.

Kostnadsberäkningarna inkluderar viss innehållsproduktion utöver redaktionellt arbete. Dock kommer produktion av till exempel webbaserat lärande att kräva ytterligare resurser.

Avskrivningskostnader

Kostnaderna för att anpassa och utveckla funktionaliteten hos kunskapsportalen räknas som en investering. Detta innebär att de kostnader som en teknisk utveckling av kunskapsportalen medför inte kan tas av de medel som kunskapsportalen tilldelats från regeringen 2009–2011. Investeringskostnaderna avskrivs på tre år och avskrivningen påbörjas inte förrän utvecklingen är driftsatt. Avskrivningskostnaderna fram till och med 2015 är följande:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Inköp servrar	460000					
Inköp licenser	1320000					
Teknisk utveckling	500000	1500000	1500000	?	?	?
Total avskrivningskostnad		760000	1260000	1760000	1000000	500000

Delfinansiering eller självfinansiering

I det ena regeringsuppdraget (S2006/9394/HS) anges att kunskapsportalen ska hanteras inom ramen för Socialstyrelsens ordinarie organisation och kommer således inte att finansieras med särskilda medel efter 2012. Det

finns emellertid olika möjligheter till att finansiera delar av kunskapsportalen, till exempel genom att avgiftsbelägga innehållet. Denna möjlighet regleras särskilt i avgiftsförordningen (1992:191) och i samråd med ESV.

Alternativet till att avgiftsbelägga hela eller delar av innehållet innebär att skydda innehållet med hjälp av inloggning. Ett annat alternativ är att lägga till en licenskostnad för att få tillgång till de kurser och utbildningar som kunskapsportalen tillhandahåller. Licenskostnad tas vanligast ut per användare.

Det finns dock vissa nackdelar med avgiftsbeläggning och den främsta är att man stänger ut möjligheten att tillgängliggöra informationen. Några exempel på detta är följande:

- Det uppstår svårigheter för andra aktörer och webbplatser att länka till kunskapsportalens innehåll.
- Sökmotorer kan inte indexera innehållet på ett bra sätt och målgruppen kommer därmed inte att hitta innehållet via till exempel Google.
- Det är en tekniskt mer komplex lösning att hantera inloggning tillsammans med avgiftsbeläggning.
- Tillgängligheten försämras också med anledning av att besökaren måste komma ihåg sina inloggningsuppgifter.
- Det krävs resurser för att hantera den administration som en avgiftshantering innebär.

Slutsats och rekommendation

Utgångspunkten när det gäller att utveckla kunskapsportalen har varit att göra information och kunskap tillgänglig för målgruppen. Inloggning och avgifter försvårar möjligheter att uppnå den tillgängligheten. Socialstyrelsen rekommenderar därför inte en lösning där en del av kunskapsportalens innehåll avgiftsbeläggs.

Framtida ägarskap och finansiering

Socialstyrelsen har fram till 2012 uppdraget och ansvaret för kunskapsportalens drift och förvaltning. Socialstyrelsen ska dock utvärdera kunskapsportalen 2014. För att en annan aktör ska kunna ta över ansvar, drift och förvaltning av kunskapsportalen behöver vissa åtgärder vad gäller organisation, teknikleverantör och avtal samt dokumentation beaktas.

Organisation

För att underlätta byte till en ny aktör krävs följande aktiviteter:

- Skapa och upprätthåll en tydligt definierad organisation för kunskapsportalen.
- Skapa och upprätthåll tydligt definierade roller. En arbetsbeskrivning bör finnas för samtliga roller.
- Eftersträva snarare heltidstjänster än deltidstjänster. Det tydliggör kostnader och roller.

- Definiera vilka aktiviteter som måste genomföras för att ett byte till en ny aktör ska vara möjligt.
- Definiera vilka personella resurser som kan föras över till en annan aktör.
- Definiera vilken kompetens som inte kan föras över till en annan aktör utan där det krävs utbildning och överlämning.

Teknik- och avtalsfrågor

Vid en eventuell flytt av kunskapsportalen behöver följande faktorer beaktas när det gäller teknik och avtalsmässiga frågor:

- Vilka möjligheter finns för en annan aktör att fortsättningsvis använda den nuvarande teknikleverantören? Ramavtal eller en förändrad budget kan innebära att ett byte av teknikleverantör är nödvändigt. Byte av teknikleverantör medför kostnader för överlämning och förlorat humankapital.
- Vilka andra avtalsmässiga hinder finns för att överföra teknik, kompetens eller resurser?
- Hur påverkas licenskostnader och serverpark av ett byte?

Dokumentation

Dokumentation är centralt för att möjliggöra flytt till en annan aktör. Följande aktiviteter bör därför genomföras kontinuerligt:

- Möten i utvecklingsråd och redaktionsråd bör protokollföras.
- Teknikleverantören bör dokumentera sin arbetsprocess och de tekniska lösningar som levereras.
- Rutiner för den tekniska driften bör dokumenteras.

Fyra alternativa lösningar för framtida ägarskap och finansiering

Nedan presenterar Socialstyrelsen fyra alternativa lösningar för framtida ägarskap och finansiering. För samtliga alternativ gäller att den aktör som är huvudansvarig även har budgetansvar samt ansvar för innehåll, samordning och administration.

Alternativ 1: En ansvarig aktör för drift och förvaltning i samverkan med flera aktörer

Denna lösning innebär att en aktör är ansvarig för drift och förvaltning av kunskapsportalen.

Fördelar:

- Ansvarfördelningen är tydlig.
- Alternativet bidrar till en samordning mellan de nationella myndigheter och aktörer som i dag producerar nationell kunskap.
- Alternativet bidrar till en samsyn vad gäller kvalitetsgranskning och tolkning av kunskap.

- Experter är redan knutna till processer för kunskapsutveckling inom respektive myndighet på nationell nivå. Kunskapen kan därför i ett tidigt skede anpassas för rätt ändamål och rätt målgrupp.

Nackdelar:

- Alternativet innebär en stor kostnad för ansvarig aktör. För att säkerställa drift och förvaltning av kunskapsportalen måste resurser tilldelas ansvarig aktör enligt årlig kostnadsberäkning.

Alternativ 2: Delfinansiering av redaktionella resurser

För att möjliggöra en delfinansiering kan den tekniska utvecklingen och förvaltningen ”separeras” från det redaktionella arbetet. Ett möjligt alternativ för delfinansiering är därför att en aktör (till exempel Socialstyrelsen) ansvarar för och bekostar den tekniska förvaltningen samt den organisatoriska strukturen. De redaktionella resurserna, såväl innehållsproducenter som webbredaktörer kan bekostas av samtliga samverkansaktörerna.

Fördelar:

- Alternativet bidrar till en samordning mellan de nationella myndigheter och aktörer som i dag producerar nationell kunskap.
- Alternativet bidrar till en samsyn vad gäller kvalitetsgranskning och tolkning av kunskap.
- Experter är redan knutna till processer för kunskapsutveckling inom respektive myndighet på nationell nivå. Kunskapen kan därför i ett tidigt skede anpassas för rätt ändamål och rätt målgrupp.
- Nära samverkan mellan teknik och innehåll är centralt i framgångsrika webbprojekt – dock kan denna separation av ansvar göras utan alltför stora effektförluster.
- Ur ett kostnadsperspektiv blir denna uppdelning enkel att förstå och överblicka.

Nackdelar:

- Kan innebära en otydlig ansvarsfördelning mellan ansvarig aktör och samverkansaktörer vad gäller strategiska vägval, inriktningar och beslut rörande kunskapsportalens drift och förvaltning.
- Alternativet innebär en stor kostnad för ansvarig aktör. För att säkerställa drift och förvaltning av kunskapsportalen måste resurser tilldelas ansvarig aktör enligt årlig kostnadsberäkning.

Alternativ 3: Roterande ägarskap

Ett möjligt alternativ för att fördela kostnaderna för finansiering av kunskapsportalen är att rotera förvaltning och ägarskap. Detta skulle kunna göras genom att de sex samverkansaktörerna förvaltar portalen under en period om exempelvis tre år för att sedan byta förvaltare.

Fördelar:

- Det är svårt att identifiera några fördelar med detta alternativ.

Nackdelar:

- Alternativet innebär en stor kostnad för samtliga aktörer. För att detta ska vara möjligt måste resurser tilldelas enligt en årlig kostnadsberäkning. Kostnaden blir troligen ännu högre med anledning av att ett byte av ägarskap innebär en stor och komplex arbetsinsats. Detta gäller främst flytten av personella resurser, it-drift och relaterade avtal.
- Alternativet skapar en instabil organisation. Varje ny ansvarig aktör kommer sannolikt att vilja anpassa organisationen kring kunskapsportalen. Detta alternativ leder också till ökade kostnader och risker.

Alternativ 4: Drift genom aktiebolag eller annan aktör

Ett alternativ är att driva verksamheten i bolagsform via ett enskilt bolag eller en annan aktör. Ägaren till bolaget blir då ägare av kunskapsportalen. Ett närliggande exempel inom vård- och omsorgssektorn är Inera AB som är ett icke-vinstdrivande bolag och finansieras genom avtal med Center för E-hälsa i samverkan, CeHis.

Fördelar:

- Bolagsformen ger en stabil plattform och tydliga ekonomiska ramar för att bedriva arbetet med kunskapsportalen.
- Den kanske främsta fördelen med denna modell uppstår om fler projekt utvecklas och förvaltas genom bolaget. På sikt skapar detta fördelar avseende kompetens, återanvändning av kompetens och teknik samt fördelar genom mer storskalig teknisk drift.

Nackdelar:

- De nationella myndigheterna som producerar den nationella kunskapen kan inte i samma utsträckning samordna, planera och påverka innehållet.
- Detta alternativ ger inte kunskapsportalen avsedd legitimitet.

Slutsats och rekommendation

De alternativ som Socialstyrelsen rekommenderar är 1 och 2.

Slutsatser och rekommendationer

Socialstyrelsen vill framhålla följande övergripande slutsatser och rekommendationer avseende förvaltning, organisation och finansiering:

- De roller som specificeras under avsnittet om organisation är en förutsättning för att driva arbetet med kunskapsportalen med rätt kompetens för att nå de långsiktiga målen med kunskapsportalen.
- Ett väl fungerande samarbete mellan samverkansaktörerna i såväl redaktionsråd som utvecklingsråd är en förutsättning för att säkerställa att kunskapsportalen tillhandahåller aktuell, relevant och korrekt information.
- Det är viktigt att tydligt definiera samverkansaktörernas delaktighet och ansvar för kunskapsportalens innehåll och utveckling.
- Ett kontinuerligt arbetssätt för vidareutveckling möjliggör flexibilitet, hög kvalitet och kostnadseffektivitet. En rekommendation är dock att arbeta med både kontinuerlig och periodvis utveckling vilket innebär att det finns en fast grund bemanning och att anlita ytterligare utvecklingsresurser vid större utvecklingsprojekt.
- Kontinuerliga aktiviteter med målgruppen inblandad är avgörande för att kunna utvärdera hur väl kunskapsportalen möter användarnas behov.
- Förslaget att inte avgiftsbelägga hela eller delar av innehåll underlättar tillgängligheten och spridningen av kunskapsportalens innehåll.
- Efter 2012 finns ingen utlovad finansiering av kunskapsportalen. De beräknade kostnaderna för kunskapsportalen som rekommenderas är en förutsättning för att drift och förvaltning ska fungera stabilt och med hög kvalitet. Om kunskapsportalen även efter 2012 ska drivas och förvaltas måste finansieringsfrågan lösas.
- För att säkerställa drift och förvaltning av kunskapsportalen är det en förutsättning att regeringen ger ansvarig aktör *ett* sammanhållet uppdrag, som avser såväl kunskapsportalens framtida utveckling samt fortsatta drift och förvaltning.
- Kunskapsportalen är utvecklad för att kunna omfatta fler ämnesområden. Dock är det viktigt att framhålla att om medel enbart går till att nya ämnesområden ska utvecklas kan detta medföra en obalans inom de olika ämnesområdena. Det är därför viktigt att den kontinuerliga driften och förvaltningen säkras för kunskapsportalen som helhet.
- Kostnaderna för att anpassa funktionaliteten hos kunskapsportalen räknas som en investering. Detta får konsekvensen att medel i innevarande års budget inte blir använda och i stället ökar kostnader för avskrivningar under kommande år, då det inte med säkerhet finns medel för att täcka kostnaden. Det innebär också att ansvarig aktörs investeringsram behöver ökas för att önskade investeringar ska kunna genomföras.
- Att ta fram pedagogiskt material handlar i stor utsträckning om att utveckla olika former av produkter för webbaserat lärande. Material av det-

ta slag är relativt kostsamt och tidskrävande att ta fram. En aktör kan inte ensam ansvara för utvecklingen av pedagogiskt material som omfattar andra myndigheters och aktörers kunskapsunderlag. Det som produceras måste utifrån ett kvalitetsperspektiv utvecklas hos den myndighet som ursprungligen har sammanställt och tolkat kunskapen. Även medel för att finansiera pedagogiskt material måste på sikt räknas in i kostnader för kunskapsframställning.

- Hur man söker, värderar och sammanställer vetenskaplig kunskap är en process där utvecklingen gått framåt under senare år men där också en fortsatt utveckling krävs inom flera områden. Olika myndigheter har dessutom kommit olika långt i den processen. Kunskapsportalen är beroende av den fortsatta utvecklingen för att kunna publicera bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap.

Bilaga 1.

Resultat genomförandeuppdraget

Denna bilaga beskriver resultat från det förberedande arbetet i samband med genomförandeuppdraget. Förarbetet omfattade bland annat analys av målgruppernas behov, kartläggning av befintligt informationsutbud, utredning av tekniska förutsättningar samt utveckling av grafisk form, informationsstruktur, innehåll och funktioner.

Positionering och avgränsning

För att inte skapa informationsförvirring bland målgrupperna bör kunskapsportalen tydligt positionera sig i förhållande till andra kunskapskällor; hur kunskapsportalen skiljer sig (eller överlappar) och vilka kunskapsluckor kunskapsportalen avser fylla. I förarbetet har även en kartläggning av befintligt informationsutbud genomförts.

Kunskapsportalen bör positionering som;

- en Nationell plattform
- en webbplats som ger en samlad bild av vad aktörerna säger inom ett område
- en webbplats där det är enkelt att hitta ”bästa tillgängliga kunskap” inom psykisk ohälsa och äldreområdet
- en webbplats som erbjuder ett innehåll som i hög utsträckning är pedagogiskt utformat och målgruppsanpassat
- en webbplats vars innehåll riktar sig till såväl vård- och omsorgspersonal som personal inom socialtjänsten

Det är också viktigt att göra tydligt vad kunskapsportalen inte är eller ska göra. Kunskapsportalen ska **inte**:

- utgöra en komplett utbildningskatalog
- ersätta innehållet på samverkansaktörernas webbplatser
- ansvara för att integrera kunskapsportalens innehåll i lokala eller regionala verksamhetssystem

Avsändare

Det ska vara tydligt att arbetet med kunskapsportalen sker i samverkan mellan myndigheter och nationella aktörer. Detta är av stor vikt för målgruppen, som får en tydlig vägledning genom den samlade bild som myndigheter på nationell nivå presenterar. Dock är det viktigt att det samtidigt tydligt framgår vem som är utgivare av kunskapsportalen, det vill säga vem som har huvudansvaret för att det redaktionella arbetet, arbetet med kvalitetssäkring-

en, samt att underhåll, uppdateringar och att utveckling sker vad gäller den tekniska applikationen.

Socialstyrelsen ska enligt regeringsuppdragen ansvara för kunskapsportalens innehåll och för samordning och administration genom att:

- ansvara för bedömningar och urval av innehåll i samverkan med övriga aktörer
- ansvara för fortlöpande kvalitetssäkringsarbete
- tillsammans med andra aktörer följa forskning och evidens på området
- ansvara för relevant utveckling
- ansvara för eventuella upphandlingar eller ingående av avtal.

Utveckling av den webbaserade kunskapsportalen är Socialstyrelsens uppdrag och ska hanteras inom ramen för Socialstyrelsens ordinarie organisation fram till 2012.

Ett redaktionsråd har bildats med representanter från sex olika samverkansaktörer: Socialstyrelsen, SBU, Läkemedelsverket, SKL, TLV och FHI.

Grafisk form

Utgångspunkten för framtagande av grafisk form har framför allt varit, att de ämnesområden som kunskapsportalen omfattar ska stå i fokus. Den grafiska formen ska även kommunicera att kunskapsportalen innehåller kvalitetsgranskat, målgruppsanpassat och pedagogiskt material. Kunskapsportalen ska dock inte utvecklas som ett eget varumärke.

Se skiss kunskapsportalens startsida nedan:

Kontakta oss | Prenumerera | Om webbplatsen | Webbkartan

KUNSKAPSGUIDEN

För dig som arbetar inom vård & omsorg

☒ Sök på Kunskapsguiden
☐ Sök på alla samverkansaktörers webbplatser

Start

Psykisk ohälsa

Vård & omsorg om äldre

“Hemtjänsten som förbättrar livskvaliteten”

[Nya riktlinjer](#)

Välkommen till Kunskapsguiden

Kunskapsguiden – en (kvalitetssäkrad) nationell plattform som samlar (kvalitetssäkrad) befintlig och ny kunskap inom områdena psykisk ohälsa och vård och omsorg om äldre. Kunskapsguiden ger en samlad bild av bästa tillgängliga kunskap och evidensbaserade metoder.

[Mer om kunskapsguiden](#)

För dig som arbetar inom:

Psykisk ohälsa

- Hälsoproblem
- Vård- och omsorgsåtgärder
- Teman
- Aktuellt
- Författningar och vägledning
- Kurser & utbildningar

För dig som arbetar inom:

Vård & omsorg om äldre

- Hälsoproblem
- Vård- och omsorgsåtgärder
- Teman
- Aktuellt
- Författningar och vägledning
- Kurser & utbildningar

Populära sökord: [Alzheimer](#) [Akutvård](#) [Anhöriga](#) [Demens](#) [Evidens](#) [Dolor](#) [Handledning](#) [Hemtjänst](#) [Kunskapsutveckling](#) [Liggsår](#) [Lorem ipsum](#) [sluten avdelning](#) [Stroke](#) [Vårdplanering](#)

[Alzheimer](#) [Akutvård](#) [Anhöriga](#) [Demens](#) [Evidens](#) [Handledning](#) [Hemtjänst](#) [Oro](#)

Aktuellt

Psykisk ohälsa

- 29 okt 2010 Hur kan skolan ge barn med psykisk ohälsa bättre förutsättningar?

[Visa alla](#)

Vård & omsorg om äldre

- 29 okt 2010 Så ser äldre på äldreomsorgen

[Visa alla](#)

Kurser & utbildningar

Psykisk ohälsa

- Högskolekurs om barn med beteendeproblem

[Visa alla utbildningar](#)

Vård & omsorg om äldre

- Regionala seminarier för diabetesriktlinjerna

[Visa alla utbildningar](#)

Utgiven av:

I samverkan med:

Socialstyrelsen@socialstyrelsen.se Växel: 075-247 30 00

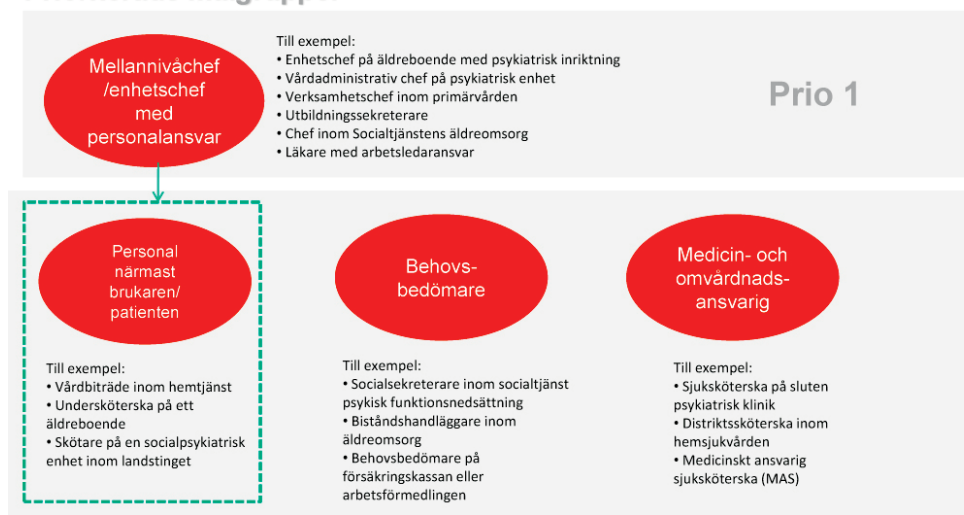
Målgrupps- och behovsanalys

Prioriterade målgrupper

De båda regeringsuppdragen anger kunskapsportalens målgrupper som ”personal på alla nivåer och inom alla åldersgrupper som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning inom alla åldersgrupper eller arbetar med vård och omsorg om äldre”.

Denna vida definition har brutits ner, segmenterats och prioriterats i workshops genomförda med deltagare bland Socialstyrelsens interna sakkunniga och representanter hos flertalet samverkansaktör. Detta arbete har resulterat i en prioritering av fyra målgrupper. Varje målgrupp har definierats med hjälp av ett antal exempelprofessioner. Se bild nedan.

Prioriterade målgrupper

Mellannivåchef/Enhetschef med personalansvar

Den gemensamma nämnaren inom målgruppen mellannivåchef/enhetschef med personalansvar är att de ansvarar för att implementera ny kunskap och nya metoder i sin organisation eller i sin arbetsgrupp. Ansvarsområden, storlek på organisation och arbetssätt skiljer sig åt både inom och mellan kommun och landsting och är därför viktigt att ta hänsyn till för att nå ut till rätt personer. Eftersom mellannivåchefer också leder och ger förutsättningar för kompetensutveckling som rör ”personal närmast vård- och omsorgstagaren” har de prioriterats som den viktigaste målgruppen för kunskapsportalen.

Personal närmast vård- och omsorgstagaren

Personal närmast vård- och omsorgstagare är uttalat den målgrupp där behovet av kompetenshöjning inom områdena psykiatri och vård och omsorg av äldre är som störst. Det är personal som sällan har tid eller tillgång till dator under sin arbetstid och som är beroende av att arbetsgivaren skapar förutsättningar för kompetensutveckling. I sitt dagliga arbete har de inte det medicinska ansvaret för vård- och omsorgstagare men arbetar närmast och träffar dessa personer mest. En viktig del i deras arbete är att kunna göra bedömningar när en fråga/ett problem behöver lyftas till en medicinskt ansvarig.

Medicin- och omvårdnadsansvariga

Medicin- och omvårdnadsansvariga avser personal med ansvar för dokumentation, arbetsledning, handledning och medicinering. Arbetsuppgifterna rör såväl organisation, utveckling som planering, som till exempel att delegera arbetsuppgifter, samordna sjukvård och hemtjänst, bevaka forskning och utveckling inom ett specifikt område och att göra bedömningar av vård- och omsorgstagarens tillstånd och behov av omvårdnad. Denna profession har en central roll i mötet med vård- och omsorgstagaren.

Behovsbedömare

Behovsbedömare arbetar bland annat med att göra en bedömning av vård- och omsorgstagares behov av stöd i syfte att kunna tilldela ett biståndsbeslut. Även denna profession har en central roll i mötet med vård- och omsorgstagaren.

sorgstagaren. Hos målgruppens finns behov av en god grundförståelse för olika sjukdomstillstånd och medicinska termer för att till exempel kunna tillgodogöra sig en läkares diagnos och förhålla sig till den i sin bedömning. Inom denna målgrupp finns både behov av kompetenshöjning samt stora behov av tillgång till samlad information inom områdena psykiatri och vård och omsorg av äldre.

Fortsatt målgruppsanalys

Med anledning av att den målgruppsanalys som är genomförd inte är heltäckande så behöver ytterligare behovsanalyser genomföras för andra stora och viktiga yrkesgrupper inom vård och omsorg. Nedan nämns några av de dessa grupper.

Specialister

Kunskapsportalen ska också vända sig till andra professioner inom hälso- och sjukvård som AT och ST läkare (t ex geriatriker, psykiatriker) och psykologer med flera. Fortsatta analyser av dessa gruppers behov, förväntningar och förutsättningar ska genomföras under 2011-2012.

I den målgruppsundersökning bland läkare som Socialstyrelsen genomförde i september 2009 framkom några slutsatser som är viktiga utgångspunkter för det fortsatta arbetet med kunskapsportalen. Till exempel:

Läkarna lägger mycket tid på förkovran. Behoven av information varierar med olika delar av vården och i olika roller. Att använda informationen i sitt dagliga arbete, till exempel för kunskap om rekommenderad diagnostik och behandling, är vanligare inom primärvård, vid länssjukhus samt bland ST-läkare och yngre läkare generellt.

En viktig kanal för att hitta information är läkarnas egna arbetsplatser, intranät, chefer och kollegor

Det finns en möjlighet att i större utsträckning ”paketera” och skraddarsy informationen med hänsyn till olika behov i olika delar av vården [5].

Primärvården

Personal inom primärvården saknar tillgång till samma utbud av interna system för kunskapsspridning och beslutsstöd, som personal inom verksamhet på ett sjukhus har till sitt förfogande. Det kan innebära att behoven hos personalen inom primärvården ser annorlunda ut jämfört med personal på ett sjukhus. En djupare analys behöver därför genomföras för att utreda hur kunskapsstöd på bäst sätt kan tillgängliggöras för primärvården.

Övriga intressenter

Vård- och omsorgstagare

Kunskapsportalen kommer i första hand att vända sig till personal inom professionen. Dock kommer även andra grupper att ta del av informationsmaterialet, kanske framför allt vård- och omsorgstagare, anhöriga och respektive intresseorganisationer. Det är därför viktigt att följa hur innehållet på kunskapsportalen även kommer att användas av denna grupp.

Drivkrafter bakom kunskapsbehov

Baserat på intervjuer har vissa grundläggande drivkrafter för behov av kunskap, identifierats. En drivkraft hos målgruppen handlar om att identifiera ett symptom eller en situation som behöver lyftas till medicinskt ansvarig sköterska eller läkare. En annan tydlig drivkraft handlar om att få tillräckligt med kunskap om ett sjukdomstillstånd eller hälsoproblem för att kunna göra en korrekt bedömning. En tredje drivkraft handlar om kunskap och information om ledarskap och införande av nya metoder och/eller arbetssätt. Dessa drivkrafter omfattar i vissa fall flera olika målgrupper vilket illustreras i bilden nedan.

Drivkrafterna är viktiga att förstå för att veta hur målgrupperna söker och hittar information. Dessa måste kombineras med kunskapsportalens syfte som är att strukturera kunskap som finns samt tillhandahålla ett lättillgängligt och samlat utbud av aktuell och relevant kunskap. Kunskapsportalens ska även användas som ett verktyg för att stödja arbetsgivarna i deras ansvar att implementera bland annat aktuell forskning, kunskapsöversikter och riktlinjer.

Innehåll och informationsstruktur

Innehållet på kunskapsportalens kommer att vara av skiftande karaktär. I vissa fall kommer kunskapsportalens redaktion att skriva artiklar baserat på vetenskapligt material, i andra fall kommer det att handla om kortare inledningar till material som ligger på andra webbplatser och ibland kommer kunskapsportalens endast att länka till material som finns på andra webbplatser. Det måste därför finnas stor flexibilitet i arbetet med innehållsproduktionen.

Redaktionell process och kvalitetsgranskning

Den redaktionella processen, det vill säga processen för hur innehållet arbetas fram, beskrivs närmare under kapitlet förvaltning, organisation och finansiering i utredningsuppdraget.

Utöver skrivprocessen sker även ett specifikt arbete för att kvalitetsgranska visst innehåll. För att möjliggöra denna kvalitetssäkring krävs ett metodiskt arbete med framtagande av process, rutiner och mallar för arbetet

Artikelsida – Kunskapsportalens atom

Artikelsidan är kunskapsportalens atom eller den minsta informationsnoden. En artikelsida är uppbyggd utifrån ett ämne. På artikelsidan samlas information som är relaterad till ämnet. Det kan röra sig om nationella kunskapsunderlag, godkända webbaserade utbildningar, exempel mm. Artikelsidan kan innehålla både redaktionellt bearbetat innehåll, och länkar till innehåll. Artikelsidan ska även innehålla uppgifter om vem som har faktagranskat, vem som är ansvarig för information och varifrån informationen är hämtad [6]. (Jfr Vervas Vägledningen 24-timmarswebben, s. 83-84). Se bild över artikelsida.

KUNSKAPSGUIDEN

För dig som arbetar inom vård & omsorg

Sök

- ☒ Sök på Kunskapsguiden
☐ Sök på alla samverkansaktörers webbplatser

Start

Psykisk ohälsa

Vård & omsorg om äldre

Hälsoproblem

Teman

Vård och omsorgsåtgärder

Författningar och vägledning

Kurser & utbildningar

Aktuellt

Start > Psykisk ohälsa > Hälsoproblem > ADHD

ADHD

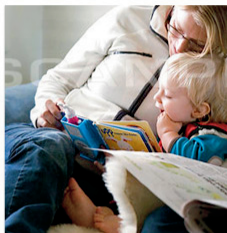
ADHD är den vanligaste neuropsykiatriska diagnosen hos barn och ungdomar. ADHD är medfött eller tidigt förvärvat, men miljön påverkar hur problemen kommer till uttryck och utvecklas.

ADHD är den vanligaste neuropsykiatriska diagnosen hos barn och ungdomar. Ungefär 5 procent av barnen i skolåldern har ADHD.

För att ställa diagnosen ADHD måste personen ha ett tydligt funktionshinder såsom stora och varaktiga svårigheter inom väl beskrivna funktionsområden. ADHD är medfött eller tidigt förvärvat, men miljön påverkar hur problemen kommer till uttryck och utvecklas.

Tecken på att ett barn har ADHD kan vara svårigheter med inlämning, konfliktytliga relationer till sina föräldrar och andra vuxna samt svårt att utveckla, behålla och fördjupa kamratrelationer. För vuxna med ADHD kan det vara svårt att hitta struktur i vardagen.

En person med ADHD har koncentrationssvårigheter, är impulsiv och överaktiv i en omfattning som skapar svårigheter för individen. Stöd för en person med ADHD kan vara en lugn miljö som ger möjlighet till avskärmning och planeringshjälpmedel som ger struktur i vardagen.

Barn med ADHD. Foto: Max Olsson

Författad av: Socialstyrelsen
 Faktagranskad av: Socialstyrelsen
 Reviderad: 25 mar 2010

Källor:
 Nationell riktlinje för barnpsykiatri (2011, Socialstyrelsen)
 Förordning 2034:23, Läkemedelsverket

Hur har innehållet i denna artikel kommit till?

Tipsa oss! Har du förslag på innehåll, länkar, artiklar eller annan information som kan passa på denna sida, hör av dig till [Portalens redaktion!](#)

Tänk på att enligt LYHS (1988:531) har hälso- och sjukvårdspersonal själv ansvar för det man gör. Ibland kan även en annan person ha del i ansvaret. [Mer om ansvar](#)

[Prenumerera](#) på nytt inom detta och andra områden på Portalen

Mer om ADHD

- ADHD – Upptäckt
- ADHD – Diagnos
- DHD – Utredning

[Visa mer](#)

Mer på portalen

- Upptäckt sitt amet
- ADHD – Lorem ipsum dolor

Mer hos andra

- Datorstöd arbetsminnesträning för barn med ADHD (SBU)
- Rekommenderade läkemedelsbehandlingar (Läkemedelsverket)
- Psykisk ohälsa och alkoholkonsumtion – hur hänger det ihop? (FHI)

Vård- och omsorgsåtgärder

- ADHD – Upptäckt
- ADHD – Diagnos
- ADHD – Utredning

Teman - ADHD

- Läkemedel - ADHD
- Alkohol - ADHD
- Anhöriga - Barnpsykiatri

Författningar och vägledning

- Föreskrift - ADHD (Socialstyrelsen)

Kurser och utbildningar

- Demens ABC, webbutbildning baserad på de nationella demensriktlinjerna
- Bemötande i hemtjänsten
- Strokebehandling

Fler kurser & utbildningar

Aktuellt

- 29 okt 2010 Högskolekurs om barn med beteendeproblem
- 29 okt 2010 Att se möjligheter i svårigheter
- 29 okt 2010 Långsiktighet och samverkan för psykisk hälsa

[Fler nyheter](#)

Utgiven av:

I samverkan med:

Socialstyrelsen@socialstyrelsen.se Växel: 075-247 30 00

Innehåll som samlas och relateras till ett specifikt ämne (artikelsida) kan vara:

Författningar och vägledning som till exempel Socialstyrelsens Nationella riktlinjer, SBU's systematiska kunskapsöversikter, Läkemedelsverkets läkemedelsrekommendationer är ett av det mest centrala innehållet och ska publiceras i anknytning till det ämne som det berör.

Kurser och utbildningar. Ett av kunskapsportalens huvudsyften är att tillhandahålla pedagogiskt utformat material som i vissa fall utgörs av webbaserade utbildningar. Om Socialstyrelsen och övriga samverkansaktörer skapar egna webbaserade utbildningar som publiceras på kunskapsportalen ska dessa följa tekniska standarder på området och även paketeras så att de går att implementera i befintliga LMS-system inom landsting och kommuner.

Exempel. Exempel där nationellt styrande kunskap har omsatts i praktik på landstings- eller kommunnivå, ska publiceras på Kunskapsportalen. Syftet är att ge inspiration till andra att använda och/eller implementera denna kunskap.

Aktuellt. Under intervjuer med målgruppen framkom ett behov av att även hitta information om kunskap som är "under utveckling". Det kan till exempel röra sig om försöksverksamhet i någon kommun eller landsting, att Socialstyrelsen har inlett arbete med en ny Nationell riktlinje eller att SBU arbetar med en specifik kunskapsöversikt.

Expertartikel. I vissa fall kan kunskapsportalen bjuda in experter som skriver artiklar inom sitt sakområde.

Övriga viktiga sidor på kunskapsportalen är följande:

- Information som beskriver hur innehållet på kunskapsportalen tillkommit
- Hur man kommer i kontakt med redaktionen
- Sida för RSS flöden och e-post uppdateringar
- Ordlista för olika termer och begrepp– kopplingar till exempelvis Socialstyrelsens termbank

Informationsstruktur

Målgrupperna har olika informationsbehov och befinner sig i olika användningssituationer vilket innebär att informationsstrukturen måste vara flexibel och erbjuda flera ingångar till samma information. För att kunskapsportalens innehåll ska struktureras och presenteras på bästa sätt har fyra informationsskärningar identifierats. Detta innebär att artiklarna på kunskapsportalen "taggas" med en eller flera kategorier för visas i rätt sammanhang. Dessa fyra informationskärningar är:

Övergripande område: De övergripande ämnesområdena som kunskapsportalen ska omfatta är olika och riktar sig till olika professioner inom målgrupperna, och det måste därför göras tydligt för besökaren vilket huvudämne som innehållet tillhör. I dagsläget omfattar dessa övergripande ämnesområden, psykisk ohälsa och vård och omsorg om äldre.

Målgrupp: Målgrupperna har olika behov av information varför det är viktigt att kunna hitta information utifrån den yrkesroll som man tillhör.

Hälsoproblem/teman: Under målgruppsintervjuerna framkom det att informationssökningar ofta tar sin början i ett sjukdomstillstånd/hälsoproblem. Området omfattas därför av begrepp kopplade till sjukdomstillstånd/hälsoproblem, men kan också vara samlingsbegrepp för en större mängd sjukdomstillstånd/hälsoproblem. Ämneslistan stäms kontinuerligt av med Socialstyrelsens arbete beträffande Nationellt Fackspråk för vård och omsorg (inkluderande Socialstyrelsens termbank), för att dessa begrepp ska bli korrekta.

Vård – och omsorgsåtgärder: Stora delar av verksamheten inom vård och omsorg är strukturerade efter vård- och omsorgsprocesser och det är viktigt att hitta information i förhållande till dessa åtgärder. Avstämning av begrepp ska kontinuerligt göras med Nationella Informationsstruktur och Nationellt Fackspråk för vård och omsorg på Socialstyrelsen, för att dessa benämningar ska bli korrekta.

Funktionalitet

I förarbetet har ett antal funktioner definierats som viktiga för att kunskapsportalen ska uppfylla sina syften. De mest centrala funktionerna handlar om att stödja användare att hitta till och inom webbplatsen. Vissa funktioner ska finnas med vid driftsättning och vissa funktioner bör utvecklas på sikt.

Hittbarhet och sökordsoptimering

Det finns i dag en stor mängd redan etablerade informationskanaler inom vård- och omsorgsområdet. Kraven på hittbarhet för webbplatser har därför blivit alltmer central. Webbplatsansvariga måste arbeta medvetet och aktivt för att se till att målgrupperna hittar till webbplatsen. Mellan 50-99% av besöken kommer från sökmotorer i dag. Sökmotoroptimering har blivit det sätt som används för att en webbsida ska synas så högt upp som möjligt bland resultaten vid sökningar på sökmotorer. Sökmotorerna strävar efter att erbjuda sina besökare så relevanta resultat som möjligt. De strävar efter att belöna det som är till nytta för besökaren, såsom god kvalitet, unikt material och användbarhet. Sökmotorsoptimering handlar om att använda samma nyckelord som användaren använder i sökningar, på rätt ställe och i lagom mängd på webbplatsen.

Sökordsoptimering är ett kontinuerligt arbete och involverar såväl produktägare, webbstrateg som redaktörer. (se roller under förvaltning och organisation).

Syndikering utåt – att synas där målgrupperna vistas

Med anledning av den stora informationsmängd som finns på webben och i interna IT-system, kan man inte utgå ifrån att målgrupperna kommer att vistas på Kunskapsportalen regelbundet. I detta sammanhang blir det viktigt för Kunskapsportalen att göra sitt innehåll hittbart även i andra kanaler än enbart på den egna webbplatsen. En allmän term för detta är syndikering (utåt) (jfr 24-timmarswebben, p. 95).

Målgruppsanpassade flöden i RSS och e-post-format

Flöden av information, till exempel RSS, är ett sätt att automatiskt prenumerera på nyheter och uppdateringar av olika slag. RSS är ett flexibelt format som tillåter prenumeration på en mängd olika slags datatyper. Eftersom RSS är en välkänd och etablerad standard har många IT-system och webbplatser också stöd för detta. Detta innebär till exempel att andra webbplatsägare eller systemägare på ett enkelt sätt kan hämta in Kunskapsportalens RSS flöden i sina system. Med hjälp av avancerade RSS-funktioner kan användarna också skraddarsy sitt informationsflöde.

Sökfunktion på webbplatsen och angränsande webbplatser

Sökfunktionen på kunskapsportalen är central och ett avgörande krav är att sökmotorn kan indexera innehåll på kunskapsportalen såväl som innehåll på samverkansaktörernas webbplatser. Kandidater för sökmotorer som har utretts för kunskapsportalen är följande:

- Siteseeker
- Autonomy
- Sharepoints interna sökmotor
- FAST i Sharepoint 2010
- Google enterprise search

Valet har fallit på Fast I Sharepoint 2010 med anledning av stora möjligheter till anpassningar och utvecklingspotential. Se kapitel om teknisk plattform.

Sökwidget

En sökwidget innebär en förlängning av sökfunktionen genom att erbjuda en ”sökkruta” som andra webbplatsansvariga kan lägga in på sina respektive webbplatser. När en besökare söker på ett ord i sökwidgeten kommer de att länkas till Kunskapsportalens sökträfflista för det sökta ordet. www.forskning.se erbjuder en liknande tjänst på sin webbplats.

Social navigering

Social navigering innebär att man använder sig av andra besökare för att hitta till intressant information eller efterlikna ett beteende. Några exempel på funktionalitet som kunskapsportalen kommer att använda är:

- erbjuda förslag på andra artiklar som kan vara intressanta för en besökare: ”Besökare som läst den här artikeln, har även läst följande artiklar:”.
- lista de populäraste sökningarna på kunskapsportalen denna vecka/månad/år.

Säkerställa kvaliteten på ”utlänkar”

Det är viktigt att kunskapsportalen har en funktionalitet som kontrollerar att länkar fungerar och att webbredaktören blir uppmärksam på om en länk

är bruten, går till en felmeddelandesida eller har styrts om till en ny sida. Funktionalitet för att säkerställa kvaliteten på ”utlänkar” kommer att finnas som ett stöd i det redaktionella arbetet med kunskapsportalen.

Tillgänglighetsanpassningar

Tillgänglighet handlar delvis om att besökaren ska ha möjlighet att ändra typsnitt, kontraster och använda skärmläsare som läser upp text på en webbplats. Men det handlar lika mycket om en enkel informationsstruktur, navigeringshjälpmedel (till exempel länkstigar) och att skriva artiklar på lättbegriplig svenska med en kort sammanfattning.

The World Wide Web Consortium (W3C) driver Web Accessibility Initiative (WAI) (<http://www.w3.org/WAI/>) som har skapat riktlinjer kring tillgänglighetsanpassning för webben. Vervas Vägledning 24-timmarswebben har fördjupat dessa riktlinjer (kapitel 3.2 och 8). Dessa riktlinjer används för Kunskapsportalen [6].

Kartläggning av befintligt informationsutbud

Det finns idag ett stort informationsutbud för professionen inom psykiatri och vård och omsorg om äldre. En del av detta finns på webben, annat i interna informationskanaler som intranät, journalsystem eller andra verksamhetssystem i kommuner, landsting och inom myndigheter. Om kunskapsportalen ska lyckas attrahera sina målgrupper är det viktigt att vara medveten om det befintliga utbudet, utarbeta strategier kring förhållningssätt gentemot dessa källor, hitta en egen ”informationsnisch” och profilering för kunskapsportalens innehåll samt utveckla samverkan där det är lämpligt. Nedan presenteras några av de mest kända och använda informationskanalerna.

Samverkansaktörernas webbplatser

Samverkansaktörernas webbplatser är viktiga för att kunskapsportalen ska nå ut till målgruppen. Samverkansaktörernas webbplatser är följande:

- SBU www.sbu.se
- Läkemedelsverket www.lakemedelsverket.se
- TLV www.tlv.se
- FHI www.fhi.se
- SKL www.skl.se
- Socialstyrelsen www.Socialstyrelsen.se
- SiS www.stat-inst.se
- Försäkringskassan www.forsakringskassan.se/vardgivare
- Högskoleverket www.hsv.se/
- Arbetsförmedlingen www.arbetsformedlingen.se
- Kriminalvården
- Skolverket
- Myndigheten för yrkeshögskolan

- Hjälpmedelsinstitutet www.hi.se
- Handisam
- Med flera

Förhållningssätt gentemot dessa webbplatser är följande:

- Att ett antal samverkansaktörer ingår i det redaktionella rådet för kunskapsportalen (SBU, TLV, Läkemedelsverket, FHI och SKL) och deltar aktivt med resurser för att arbeta fram innehåll till portalen.
- Att arbeta aktivt med marknadsförning av Kunskapsportalen på Samverkansaktörernas webbplatser och vice versa.

(Nationella) kompetenscentra

Nationella kompetenscentra har i uppdrag att följa forskning inom sina specifika områden, skapa nätverk och samordna. Även dessa webbplatser är viktiga för att nå ut med Kunskapsportalens innehåll. Exempel:

- Cepi www.cepi.nu - Centrum för evidensbaserade psykosociala insatser för personer med psykiska funktionshinder
- Äldreforskningens Hus www.aldrecentrum.se
- Svenskt demenscentrum www.demenscentrum.se
- SKL:s Äldreportalen - <http://www.kompetensstegen.se/>
- UPP – centrum
- Anhörigcentrum www.anhoriga.se
- Cefam www.cefam.se

Förhållningssätt gentemot dessa webbplatser är följande:

- Att bjuda in deltagare från kompetenscentra till referensgrupper
- Att länka till och eventuellt publicera material från kompetenscentra
- Att föra över relevant material från www.kompetensstegen.se till Kunskapsportalen

(Nationella) tjänster för professionen

Det finns många webbplatser och tjänster som redan idag vänder sig till professionen och det är viktigt att kunskapsportalen även här utvecklar ett förhållningssätt.

- www.vardhandboken.se
- www.kvalitetsregister.se
- www.forskning.se

- <http://eira.nu/>
- www.internetmedicin.se
- www.praktiskmedicin.com/
- Yrkesföreningar/Fackförbund, till exempel:
- <http://www.akademssr.se>
- <http://www.lakartidningen.se>
- <http://www.psykologforbundet.se/>
- <http://www.kommunal.se/>
- www.sktf.se
- www.vardforbundet.se
- För personal inom socialtjänsten www.jpinfo.net
- Regionala fou-enheter/miljöer i landet: www.fou.nu.

Förhållningssätt gentemot dessa webbplatser är följande:

- Att länka till i relevanta fall
- Att tillhandahålla RSS-flöden samt lättimporterbara artikelsidor
- Att använda yrkes- och fackförbundens webbplatser som marknadsföringskanaler.

(Nationella) kanaler för allmänheten

Nedanstående webbplatser riktar sig främst till allmänheten men används troligen även av kunskapsportalens målgrupper. Dessa webbplatser kan i specifika fall även vara marknadsföringskanaler för kunskapsportalen. Exempel:

- www.1177.se
- www.netdoktor.se
- BRIS för vuxna
- Psykologguiden <http://www.psykologguiden.se>
- NSPH med flera brukarorganisationer:
- Growing people <http://www.growingpeople.se>

Regionala och interna kanaler

- www.vardguiden.se – bred informationstjänst som drivs av SLL, kring diagnoser och behandling och vårdkontakter. Riktar sig till allmänheten men används även av professionen.
- Läkemedelskommittéer. Till exempel <http://www.janusinfo.se/>
- www.folkhalsoguiden.se - en webbplats för folkhälsofrågor i SLL.

De flesta landsting har även speciella enheter som bedriver förbättrings- och samordningsarbete inom landstingen och i vissa fall även mellan landsting och kommuner. Exempel:

- Landstinget i Jönköpings län -<http://www.lj.se/qulturum>,
 - SLL produktionssamordning <http://www.webbhotell.sll.se/CVU/>
 - Region Skånes Utvecklingscentrum -
<http://www.skane.se/default.aspx?id=81799>
- Interna system hos diverse myndigheter, landsting mm
- Informationskanaler för att förbättra kommunikation och vård/omsorg över organisationsgränser inom landsting och kommuner. Exempel:
- <http://www.vardsamordning.sll.se>
 - <http://www.viss.nu/> - Vårdinformation Stor-stockholm
 - IT-system för vårdsamordning mellan kommuner och landsting.

Förhållningssätt gentemot dessa webbplatser är följande:

- Att vara ett nationellt komplement
- Att tillhandahålla dataflöden som kan användas av andra externa och interna webbplatser samt lokala system.

Val av teknisk plattform och sökmotor

Sharepoint 2010

Den tekniska plattform som kunskapsportalen utvecklas på är Microsoft Sharepoint. För att kunskapsportalen ska hålla en hög kvalitet och använda den senaste tillgängliga tekniken så kommer utvecklingen av applikationen att ske med den senaste versionen, Sharepoint 2010.

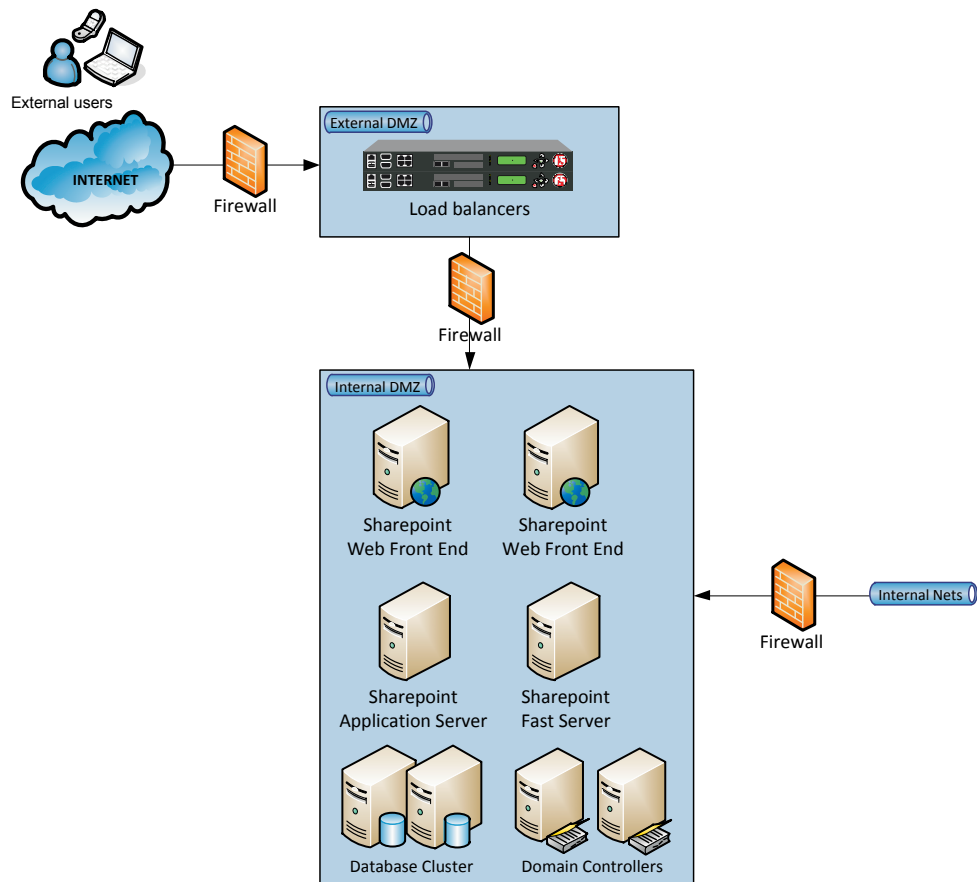
Microsoft SharePoint 2010 är en mjukvaruplattform som utvecklats av Microsoft för bland annat webbpublicering, samarbete, dokumenthantering och sökfunktionalitet.

Denna plattform ger goda möjligheter att växa och utveckla såväl när det gäller ny och utökad funktionalitet som ökad prestanda och tillgänglighet.

Plattformen kompletteras av Microsoft FAST SearchServer 2010 för SharePoint, vilket ger en kraftfull sökfunktion med goda möjligheter att växa och anpassa efter behov.

Denna lösning integreras även väl i Socialstyrelsens befintliga infrastruktur.

Serverfarm/teknisk miljö

Bilaga 2 – Beskrivning av tekniska förutsättningar kring e-lärande

Bakgrund

Framväxten av Internet och informationsteknologin har fört med sig mängder med nya möjligheter. Webbaserat lärande är ett fenomen vars produkter är digitala vilket betyder att de kan skapas, lagras och transporteras digitalt via Internet. Det möjliggör att ett i princip obegränsat antal personer kan utbildas samtidigt oberoende var de befinner sig och när på dygnet de vill ta del av en utbildning.

Webbaserat lärande och LMS

Begreppet e-lärande rymmer en mängd olika beståndsdelar. För att skapa en e-utbildning behövs någon form av författarverktyg. Vill man organisera, administrera och följa upp vem som har gått vilken utbildning behövs någon form av system med individuell inloggning. Dessa system kallas utbildningssystem eller LMS (Learning Management System). Ett LMS kan innehålla ett brett spektrum med funktioner varav de vanligaste är funktionalitet för att administrera, distribuera och följa upp individer och utbildningsaktiviteter. Utöver det brukar de till exempel innehålla virtuella klassrum, anslagstavlor, verktyg för kompetensinventeringar, diskussionsforum, kompetenshantering, kursadministration, uppföljning, bloggar med mera.

För att skapa en e-utbildning krävs någon form av författarverktyg. Om författarverktyget stödjer samma standarder som det LMS där utbildningen ska köras råder interoperabilitet mellan LMS, författarverktyg och e-utbildning. Standarderna utgör det som håller ihop de olika delarna.

Specifikationer och standarder

Inom området webbaserat lärande har ett antal standarder och praxis etablerats vilka har gett en relativt god interoperabilitet mellan de olika leverantörers tekniska lösningar, nationellt såväl som internationellt.

Fördelarna med att etablera och följa standarder inom e-utbildning är många som till exempel:

- Möjliggör skapande av plattformsnutrala och återanvändbara e-utbildningar
- Främjar en öppen konkurrens mellan olika leverantörer
- Möjliggör användningen av olika leverantörer för olika delar
- Främjar samarbete mellan aktörer med samma behov
- Möjliggör att man blandar standardutbildningar med eget innehåll

- Möjliggör automatisk spårning av framsteg och resultat från e-utbildningar i ett LMS
- Möjliggör skapande av bibliotek med kursobjekt som kan återanvändas och sammanfogas till nya kurser
- Gör det möjligt att generera rapporter från LMS för uppföljning av kursdeltagare
- Effektiviserar och reducerar kostnader för samtliga parter

SCORM

SCORM är ett kraftfullt verktyg för alla som arbetar med e-lärande. SCORM tillåter att kurser framtagas med ett verktyg som följer standarden kan köras i valfria utbildningssystem som följer samma standard. SCORM är det gemensamma språket som gör att e-utbildningen och utbildningssystemet kan kommunicera.

SCORM har antagits av många stora organisationer och är ett vanligt förrekommendat krav även vad gäller svenska upphandlingar.

SCORM finns i följande fem versioner:

- SCORM 1.1
- SCORM 1.2
- SCORM 2004, 2nd Edition
- SCORM 2004, 3rd Edition
- SCORM 2004, 4th Edition

Författarverktyg

Författarverktyg är programvaror med vars hjälp du kan skapa innehåll utan att ha kunskaper om programmering. Det finns dock ett antal författarverktyg där kunskaper om programmering krävs som till exempel Adobe Flash. Flash är ett program för att skapa så kallad Rich Internet Applications (RIA) som två dimensionella animationer, spel och även hela e-utbildningar.

Programmet Flash ska inte förväxlas med Adobe Flash Player som är ett gratis insticksprogram för webbläsare som behövs för att spela kurser som stödjer det formatet. Ett flertal författarverktyg genererar kurser som sedan kan spelas upp via Adobe Flash Player sedan det blev ett så kallat öppet format. Andra format som kan erbjuda motsvarande effekter är till exempel Microsoft Silverlight och HTML 5.

Beroendefaktorer mellan LMS och utbildningsmoduler

För att tydliggöra förhållandet mellan ett LMS och en utbildningsmodul kan man avgränsa deras respektive ansvarsområde.

Ett författarverktyg tillhandahåller normalt möjligheten att:

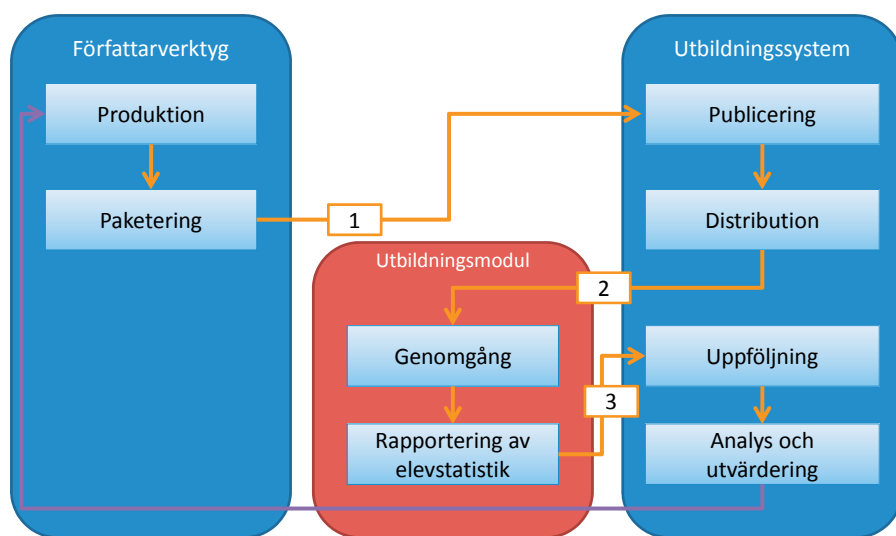
- Producera e-utbildningar
- Paketera e-utbildningar
- En färdig e-utbildning kan kommunicera statistik till ett LMS

Ett LMS ska tillhandahålla möjligheten att:

- Ta emot paketerade utbildningar för publicering
- Distribuera e-utbildningar till kursdeltagare
- Ta emot användarstatistik från e-utbildningen
- Sammanställa och redovisa statistik
- Eventuellt analysera och stödja utvärderingsprocesser

I modell A nedan visas hur en e-utbildning under sin livscykel är beroende av ett författarverktyg respektive ett utbildningssystem och när standarden SCORM spelar roll.

Modell A

1. Paketering

Paketering är processen som sätter ihop utbildningsfiler till ett standardiserat paket. Paketet talar om var alla filer finns samt hur de ska presenteras i en eventuell utbildningsstruktur. Detta ska ske helt automatiskt i ett kompetent författarverktyg.

2. Distribution

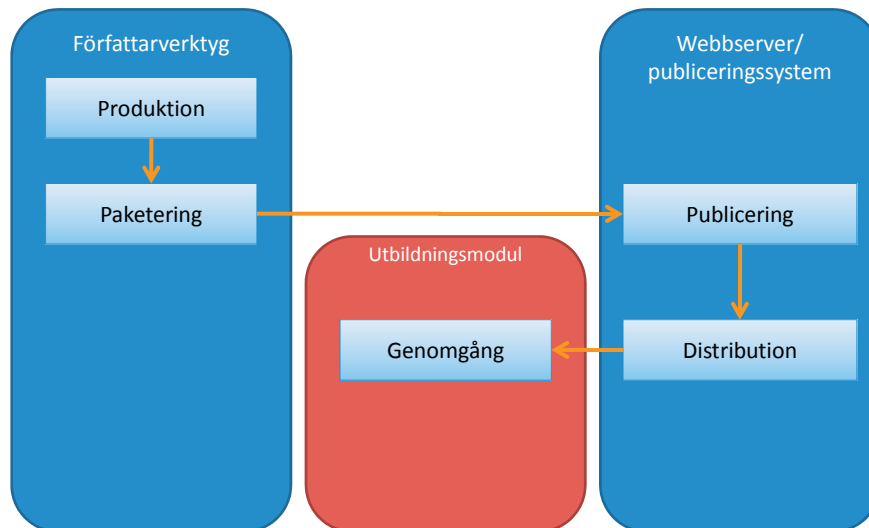
Tack vare SCORM förstår utbildningssystemet hur utbildningens delar eller avsnitt är ordnade och använder den strukturen för att presentera utbildningens innehållsförteckning och ger kursdeltagaren möjlighet att bläddra i, söka bland och starta utbildningens olika avsnitt.

3. Uppföljning

SCORM definierar de programmeringsfunktioner som utbildningssystemet och utbildningen ska använda för att kommunicera med varandra. Dessa sköter start av utbildningen, rapport av framsteg/resultat och avslutning.

I modell B nedan illustreras samma livscykel för en e-utbildning som distribueras självständigt utanför något utbildningssystem. E-utbildningen publiceras på en hemsida via ett webbpubliceringsverktyg. I detta fall rapporteras ingen statistik vidare till något system och därför saknar SCORM och andra standarder betydelse.

Modell B

Bilaga 3 - Kommunikationsplan

Bakgrund och syfte

Det långsiktiga målet med kunskapsportalen är att den i hög utsträckning ska bidra till att vård- och stödinsatser är trygga, säkra och av god kvalitet samt att de utgår från evidensbaserade metoder och arbetssätt. Syftet är att underlätta kunskapsstyrning, kunskapsspridning och kunskapsinhämtning om evidensbaserade metoder och arbetssätt samt om bästa tillgängliga kunskap inom områdena psykiatri och vård och omsorg om äldre. Det ska ske genom att:

- på nationell nivå samla, strukturera och sprida befintlig och ny kunskap som växer fram på ett ställe (metoder, riktlinjer, forskningsresultat, kunskapsöversikter, vägledningar och relevanta utbildningar)
- utveckla ett pedagogiskt verktyg för att stödja arbetsgivarnas implementering av aktuell kunskap, metoder och modeller (goda exempel, webbaserat lärande).

Kunskapsportalen ska också bidra till att **öka användningen/tillämpningen av bästa tillgängliga kunskap och evidensbaserade metoder**. Kunskapsportalens effekter skall utvärderas 2014.

Kommunikationen ska ha sin utgångspunkt i dessa övergripande målsättningar.

Nulägesbeskrivning

Svagheter internt och hot externt

- Målgrupperna är breda och många. Detta ställer stora krav på språklig tydlighet (och terminologisk tydlighet), att innehållet är anpassat och att urvalet är genomtänkt och strukturen är konsekvent och användarvänlig.
- Omfattande innehåll ska finnas tillgänglig på kunskapsportalen vilket ställer stora krav på struktur *respektive* urval och insamling.
- Vissa yrkesgrupper inom målgrupperna har begränsad tillgång till dator
- Överlappningen mellan kunskapsportalen och andra källor kan skapa förvirring hos målgruppen
- Kunskapsportalen både ska omfatta befintlig och ny kunskap. Det kan vara svårt att avgöra vad som är nytt och när nytt blir befintlig eller befintlig blir föråldrad.
- Förväntningar på att kunskapsportalen även ska innehålla funktionalitet för beslutsstöd
- Förväntningar på att kunskapsportalen ska vara en komplett nationell utbildningskatalog

Styrkor internt och möjligheter externt

- Samverkansaktörerna ger legitimitet och är tillsammans med Socialstyrelsen trovärdiga avsändare. Kunskapsportalens avsändare utgörs av en ”inre krets” av samverkansaktörer (SBU, TLV, Läkemedelsverket, FHI och SKL. Dessa är avgörande för trovärdigheten för innehållet och de deltar också i den redaktionella arbetet och utvecklingsarbetet med kunskapsportalen. Dock är även en ”yttre krets” av samverkansaktörer av stor vikt när det gäller insamling av innehåll och marknadsföring.
- Kvalitetsgranskningen ger trovärdighet
- Fokus på nationella kunskapsunderlag är en styrka
- Att kunskapsportalen samlar den kunskap som nationella aktörer producerar bidrar till ett heltäckande innehåll
- Många målgrupper att välja ibland kan underlätta anpassning av kommunikationen
- Fokus på pedagogiskt innehåll är en styrka
- Kunskapsportalen kan öka användningen av andra befintliga källor
- Innehållet kan öka kvaliteten på andras webbplatser och system

Kommunikations-/informationsmål

Det övergripande kommunikationsmålet är att få de prioriterade målgrupperna att känna till och tycka att kunskapsportalen är en användbar källa till bästa tillgängliga kunskap inom psykisk ohälsa och vård och omsorg av äldre.

Kommunikationen kan även bidra till att målgrupperna tillgängliggör sig kunskapen och metoderna och därmed fungera som inspiration kring hur detta kan göra nytta i verksamheten hos vård- och omsorgsenheter.

För att kunna mäta hur kunskapsportalen används och uppfattas ska konkreta, mätbara mål uppdelade på delmålgrupper formuleras:

- Hur stor andel av respektive målgrupp ska känna till kunskapsportalen?
- Hur stor andel ska tycka att kunskapsportalen innehåller nyttig och användbar information?
- Hur stor andel ska ha använt kunskapsportalen?

Förslagsvis görs årliga mätningar för att följa hur pass väl man uppfyller dessa mål.

Dessa mål formuleras i samband med den ”nollmätning som ska genomföras inför lansering av kunskapsportalen och som har till syfte att kartlägga hur målgrupperna söker och hämtar information och kunskap i dag.

Övergripande Budskap

De övergripande budskapen är följande:

- Kunskapsportalen bidrar till att professionen hittar och använder bästa tillgängliga kunskap inom vård och omsorg om äldre och inom psykisk ohälsa

Dessa budskap kan formuleras mer direkt till mottagaren.

Budskap riktade till användarna av kunskapsportalen:

- På kunskapsportalen hittar du bästa tillgängliga kunskap inom vård och omsorg om äldre och inom psykisk ohälsa
- På kunskapsportalen hittar du kvalitetsgranskad och pedagogisk information som du kan lita på - det gör din yrkesutövning mer effektiv
- Kunskapsportalen innehåller pedagogisk information som underlättar implementering i din verksamhet

Budskap riktade till innehållsleverantörerna (samverkansaktörerna)

- Genom kunskapsportalen sprids er information till ännu fler mottagare
- Kunskapsportalen bidrar till att er legitimitet och följsamhet som kunskapsproducent stärks

Målgrupper

En målgrupps- och behovsanalys har genomförts (se bilaga 1), dock har även samverkansaktörerna en nyckelroll i att föra ut budskap och att upprätthålla hög kvalitet av innehållet i kunskapsportalen. Vid utformning av aktivitetsplan är det viktigt att även dessa kontinuerligt nås av anpassade kommunikationsaktiviteter.

Följande målgrupper har definierats för kommunikationen:

Prioriterad extern:

- Mellannivåchef

Sekundära externa:

- Personal närmast vård- och omsorgstagaren
- Behovsbedömare
- Medicin- och omvårdnadsansvarig

Prioriterade interna/semi interna:

- Samverkansaktörer/Innehållsleverantör

Sekundära interna:

- Medarbetare på Socialstyrelsen

Åtgärder:

- Som en prioriterad aktivitet bör en undersökning genomföras kring hur personer inom den prioriterade målgruppen idag söker den typ av information som ska finnas på kunskapsportalen och hur deras process för verksamhetsutveckling och implementering av nya metoder ser ut. Detta bör genomföras för att skapa en bättre grund att stå på vid val av kanaler och aktiviteter för kommunikationen.
- Segmentera målgruppen mellannivåchefer inom kommun respektive landsting eftersom det är stor skillnad på hur vård- och omsorgsprocessen ser ut och hur man arbetar med evidensbaserade metoder och verksamhetsutveckling överlag. Specificera vilka yrkesroller som inkluderas i mellannivåchefer för respektive segment.
- Segmentera målgruppen mellannivåchefer på privata respektive offentliga vårdgivare eftersom det är skillnad på vilka kanaler som används
- Identifiera nyckelpersoner hos samverkansaktörerna som kan bidra till att föra ut kommunikativa budskap

Strategier

För att kommunikationsmålen ska uppnås krävs ett antal strategier, eller vägval, för kommunikationen. Strategierna styr val av aktiviteter, innehållet i dessa och ger vägledning för prioriteringar. Följande strategier förslås:

A. Fokusera på användarnyttan

Arbeta med att kontinuerligt försöka förstå var informationen på kunskapsportalen kan komma in i användarens beslutsprocess och hur informationen kan komma till konkret nytta och utveckla kommunikationsinsatserna med detta som utgångspunkt.

B. Tydliggör kunskapsportalens särskiljande fördelar: samlad information, pedagogiskt och kvalitetsgranskat material

För att inte bli en ny informationskälla i mängden behöver kommunikationen förklara hur denna portal skiljer sig från andra informationskällor med liknande innehåll

C. Tätt samarbete med samverkansaktörerna

För att stärka legitimitet, nå ut bredare och bibehålla inflödet av kvalitativt innehåll på lång sikt

Aktivitets- och tidplan och val av kanaler

Valet av aktiviteter och kanaler är beroende av kommunikationsmålen och de valda strategierna, men även av ekonomiska och personella resurser. Detta styr omfattning och prioriteringar.

För den prioriterade målgruppen är valet av aktiviteter och kanaler till viss del beroende av den kompletterande undersökningen kring hur målgruppen söker den typ av information som kommer att finnas på kunskapsportalen. Nedan följer en lista med aktiviteter för att nå de prioriterade målgrupperna.

Listan är uppdelad på målgrupper och innehåller föreslagen tidpunkt för varje aktivitet.

Samverkansaktörer/Innehållsleverantörer

- Ta fram en så kallad "hisspresentation" som alla kan använda för att sprida samma budskap om kunskapsportalen. **Januari 2011.**
- Ta fram ett enklare informationsmaterial
- Identifiera ambassadörer för kunskapsportalen. Bjud in dem till möten och seminarier för att ge information och inhämta synpunkter. **April och oktober 2011.**
- Få möjlighet att publicera nyhetsartiklar i samverkansaktörernas intranät, i interntidningar och nyhetsbrev om kunskapsportalen och vilken nytta den kommer att skapa. **Maj 2011 och framåt.**
- Skapa ett nyhetsbrev som skickas månadsvis till nyckelpersoner hos samverkansaktörerna. **Mars 2011 och framåt**
- Identifiera mässor och konferenser där kunskapsportalen bör medverka. **Januari 2011 och framåt.**
- Kontinuerligt ge samverkansaktörerna statistik över hur deras material används och sprids. Både kvantitativt och konkreta exempel. **Maj 2011 och framåt.**

Mellannivåchefer

- Sökmotoroptimering. **Januari 2011 och framåt.**
 - Säkerställa att kunskapsportalens sökoptimering är bästa möjliga.
 - Säkerställa att alla samverkansaktörer länkar till kunskapsportalen
- Bearbeta personal- och IT-chefer i kommuner och landsting att använda kunskapsportalen i interna system/intranät. **Maj 2011 och framåt.**
- Samarbeta med webbredaktörer hos samverkansaktörer och få ut information om kunskapsportalen på sina respektive externa webbplatser. **Maj 2011 och framåt.**
- Skapa individ- och målgruppsanpassade prenumerationsflöden (RSS, e-mail, lokala system) för nya artiklar inom olika kategorier. **Februari - maj 2011.**
- Skapa en prioriterad medielista och ta fram relevanta vinklar med underlag för respektive medietyp. Bearbeta journalister för artiklar innan, under och efter lansering. **Februari 2011 och framåt.**
- Skriva och skicka ut pressmeddelanden inför lanseringen. **Maj 2011.**
- Annonsera i utvalda medier från den prioriterade listan. **April-maj och augusti-november 2011.**
- Skicka ut informationsmaterial till FOU-enheter inom kommun och landsting. **Maj 2011 och framåt**

- Skicka ut informationsmaterial till; till exempel fackförbund, arbetsgi-
varorganisationer och privata företag. **Maj 2011 och framåt.**
- Bjud in övriga samverkansaktörer, huvudmän inom landsting och kom-
muner representanter från FoU-enheter och från andra relevanta organi-
sationer till halvårsvisa utbildningar/seminarium om kunskapsportalen.
Genomförs förslagsvis tillsammans med SKL. **Maj 2011 och framåt**
- Annonsera på Google på utvalda sökord. **Maj-juni och augusti-
december 2011**
- Annonsera i annonsörsnätverk och använda IP-targeting, re-targeting och
beteendestyrd banners för att på ett kostnadseffektivt sätt nå personer ur
målgruppen när de letar efter den information som finns på kunskapspor-
talen. **Maj-juni och augusti-december 2011**
- Använda sociala medier för att sprida kunskap om kunskapsportalens
existens

Ekonomiska ramar

Kostnader för kommunikations- och marknadsföringsaktiviteter bekostas inom ramen för utvecklingsarbetet med kunskapsportalen. Kommunikationsbudgeten för 2011 har beräknats till 500 000:-. I den årliga kostnadsberäkningen anges en kommunikations- och marknadsföringsbudget på ca 200 000:-.

Ansvar

Socialstyrelsen har under 2011 ansvar för att kommunikationsinsatserna och marknadsföringsaktiviteterna planeras och genomförs.

Uppföljning

De övergripande målen för kunskapsportalen är svåra att mäta tillräckligt ofta och fungerar inte för att styra det dagliga arbetet med kunskapsportalen. Ett antal mätbara mål som är bättre lämpade för styrning och utvärdering av det löpande arbetet bör därför definieras (se kommunikations- och informationsmål).

Bilaga 4 – Remissinstanser

Remissinstanser:

Läkemedelsverket

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Sveriges Kommuner och Landsting

SKL/Region Skåne (Rita Jedlert)

Folkhälsoinstitutet

Statens beredning för medicinsk utvärdering

Försäkringskassan

Arbetsförmedlingen

Skolverket

Kriminalvården

Statens institutionsstyrelse

Högskoleverket

Myndigheten för yrkeshögskolan

Smittskyddsinstitutet

www.forskning.se

Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH)

Inera

Hjälpmedelsinstitutet

Psykologförbundet

IPULS

Högskolan Dalarna, Akademi Hälsa och Samhälle, Mats Ewertzon

Mittuniversitetet, Lars Lilja

Mittuniversitetet, Ulf Engqvist

Referenser

1. Socialstyrelsen. Strategi för en ökad kunskapsstyrning i hälso- och sjukvården – en förstudie. Socialstyrelsen. 2010.
2. Socialdepartementet. Nationell eHälsa - strategin för tillgänglig och säker information inom vård och omsorg. Socialdepartementet. 2010.
3. .SE. Svenskarna och Internet 2010. .SE.2010.
4. Socialdepartementet. Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten – en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. Socialdepartementet. 2010.
5. Socialstyrelsen. Målgruppsundersökning bland läkare. Socialstyrelsen. 2010.
6. Verva. Vägledning 24-timmarswebben. 2006:5. Verva. 2007.